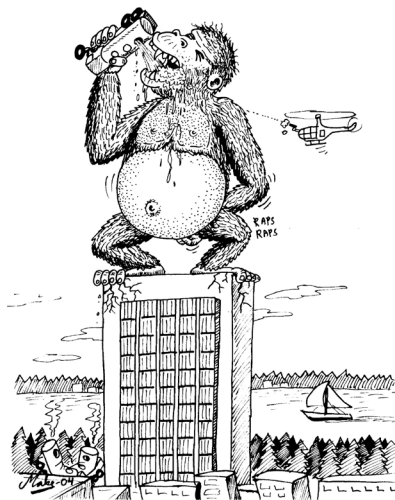

ESCAPE

1/2024

ESCAPE 1/2024

Espoon Science Fiction ja Fantasiaseura ESC ry

Päätoimittaja Jussi Katajala

Taitto Jussi Katajala

Kansi ja kuvituskuvat on luotu Canvan tekoälyllä

Kirjoittajat

Jussi Katajala, Markus Koskimies, DD Mullany, Tuomas Saloranta,
Tarja Sipiläinen, Vesa Sisättö

Sisällys

Raati	2
Realist Literature, Storytelling and Speculative Fiction in the African Speculative Fiction Society: An Overview	3
Nainen idästä	9
Jäätyneet valtakunnat	11
Kun Star Trek Suomeen tuli	23
Valkoinen kivi	28

Raati

Tarja Sipiläinen

”Mahdotonta!” Meea puuskahti ja huitaisi paperipinon pöydältä.

Arkit leijailivat laattalattialle.

”Niissä ei ole sivunumeroita”, Oskari totesi.

”Prkl!” Meea jyrähti. ”Kenen idea tämä edes oli?”

”Linnunradan lyyrisin lurittelija -kilpailun järjestäjien, tietty.”

”Vaikka kielitietelijöitä ollaankin, rajat ne on meidänkin osaamisella – ja sietokyvyllä”, Meea huokasi.

Oskari nyökkäsi.

”Osallistujamäärä oli yllätys. Ja se, että ”voit osallistua millä kielellä hyvänsä” voisi tarkoittaa tällaista soppaa.”

Oskari osoitti paperinipuilla vuorattuja pöytätasoja.

”Jatketaan. Voittaja on löydettävä, kalmanlinja kolkuttelee.”

”Todellakin! Kaikki täytyy kahlata läpi. Nämä ovat tulisieluista porukkaa. Jos jäädään kiinni fuskaamisesta, edessä voi olla planeettojen välinen konflikti.”

”Tämä sindar sentään on melko tolkullista, mutta klingon, ei vaan jaks!

Realist Literature, Storytelling and Speculative Fiction in the African Speculative Fiction Society: An Overview

DD Mullany

I think it is long overdue to weigh in with what I regard as a pending showdown between what is considered the forms of Literature and the forms of Storytelling. The ASFS and its members have been plodding into this arena, unaware up until now, but things may change quickly specifically with regards to the adoption of ChatGPT models in AI. The only real distinction that human authors have is their understanding of, and their use of their human stories. Their Oral tradition and their written tradition. These two forms are as old as time itself, but recent trends have set to create what I consider to be an antagonistic relationship between the two forms, when they should be complimentary. In the same way that the use of music in literature have been artificially estranged from each other, I think the risk of Oral Tales and Written works going the same way is increasing. I explain at length, and all opinions are of the author.

Where to start?

Some years ago, I posed the question '*What elements defines [continental] 'African' fiction?*' to the ASFS bulletin boards to see if I could corroborate statements made about African Authors by Western critics. My responses were at best, variable. I was interested in defining characteristics in the African Fiction to determine if all successful fiction from

the Continent was stylistically different from other Regions (Asian, European, American) or not. I did not think to specify commercial or critical 'success' factors as these were less important to me as the first name that would rise to mind when the topic would be opened for discussion, and why.

A response by Nikhil Singh stayed with me the longest, it was that he writes African Fiction even if doesn't say it is African fiction. I agreed then as I agree now that African writers have an incalculable format in creating stories, or they may create stories with an underlying unique flavour, irrespective of topic. I was not getting anywhere definite, and amidst the shambolic state of current academia research paywall sites, article lockouts and bad-actor paper mills leaving little confidence in current analysis papers, it was back to the reference sections of the National library dig around.

Into the breach!

The first outline that I found useful with regards elements of African Literature came from Abiola Ireere (*The African Experience in literature and ideology*, 1981) who provided analysis on exploring themes, styles, and linguistic choices for literature in [west] Africa. Ireere postulates that there is a greater distinction based on geographical elements rather than ethnic,

historical and sociological elements. Thus, where a story is created is more distinctive than any other elements in modern African literature. He states that 'aesthetic modes' related within 'social and cultural structures' of place then determine and define African literature.

John Samuel Mbiti explores (*Modern African Literature and Cultural Identity*, 1969) various elements which are peculiarly African but positioned within the modern world such as; highly cooperative, and not focussed on the individual character; no single protagonist overwhelms other characters; a culture continually struggling to maintain its practices; and, external forces primarily do not introduce change. This line of inquiry provided more useful information, although obviously extremely dated.

Irere could explain why, for example, South African and Nigeria literature appear qualitatively different from Ghanaian authors. Why certain themes and tropes are prioritized differently, or why elements of cultural transformational stresses are internalized, and would be central to those stories. I was not persuaded by the moral authority aspect; such as an overt inherent spiritualism to all Africans. Continental Africans are no more nor less materialistic, than any other person anywhere else in the world. I also did not think that Modern (21st century) environment valued an importance of moral capital, as those values comprising his description of the elements of 'moral capital' have been in flux for centuries, at least.

So yet again my trail came back to the original premise; perhaps there is something unique about African Literature... maybe. But what? This situation was at the risk of becoming circular, with decades-long canon cluttering my reasoning with its unfalsifiable statements and unexamined cliques.

If it follows that African literature is the recording of african stories, then the way in which the stories are told may provide the answers I was looking for. Margery Fee (*Writing Orality: Interpreting English Interpreting literature in English by aboriginal writers in North America, Australia and New Zealand* 1997), examined the interpreting of literature in English by Aboriginal writers, and has used the term "writing orality". This is to describe how orality in Aboriginal literature is composed through writing but is meant to be read and/or performed within an oral context.

If I could apply that concept to a more general examination of all underlying story creation, then the elements of (written) story recording should have inherent similar underlying concepts, and that would finally shed some light on what I was seeking.

The elements of Orality in a written context.

Some of the features of orality that have been identified include: natural oral dialogue between characters; stylistic allusions and digressions; embedded oral narratives; proverbs, riddles, magic realism; and, a polyphony of narrative voices. Add to this, the culturally specific

shorthand signalling tropes that Irere and Mbiti allude to and regard the digressions in cadence and register that are geographically distinct. I could finally answer my own questions about what, specifically, makes the elements of African Literature distinct. I could apply these conditions to a comparative study and see where it led to.

Michael JF Chapman (*Southern African Literatures*, 1996) is perhaps the most concise examination of literary forms in Southern Africa because he includes San storytelling as a literary expression among a variety of literary forms such as poetry, plays, popular and elite literature. He also lays the foundation for examining some of the egregious fixations of South African literary creators currently struggling with competing narratives in the space of African Literature by some decades.

If Irere and Mbiti are to be believed, then the South African *idée fixe* of race, class, ethnicity and languages as a primary distinction is less important than the geographical location those stories come from.

Thus, in practice in contemporary South Africa, the cultural value of the many south african 'minor' authors are considered insignificant compared to the select 'major' authors, because they often adopted orality elements where the 'major' pure Literary authors did not. South African authors who dare to include these, or genre elements are permanently consigned to 'minor author' status.

The value of comparative methods between literary expressions may also be of value in examining underlying orality aspects over all cultural story creation.

This could also be useful over different Regions (Asian, African, European, American), if we accept that orality elements are a fundamental foundation to the written word in many cultures.

Speculative Fiction and orality; is Chimamanda Ngozi Aidiichie's assertion 'Isn't realist Fiction enough?'

I would argue that a weakness of realist fiction is the danger of an eternal 'presentism' and the morality of sophistry that is evident in South African realist fiction. The danger of 'poverty porn' and 'elitist praise-singing' creep into these stories because realist fiction is focused on the eternal present, and that there is nothing else to temper this fixation. I have the opinion that Realist fiction often becomes boringly repetitive, sometimes even debilitatingly so. It also ignores many fundamental underlying concepts of orality, and as such is often a barometer of a type of literary bigotry as discussed above in Chapman's analysis.

In direct contrast to Orality concepts and culturally-specific shorthand signals, realist fiction attempts to seize the narrative as a universally fixed, eternal and unfalsifiable point of view. So, my considered answer would be 'No, realist fiction is not enough.' A story that goes: 'Once upon a time, somebody was poor and miserable. Nothing could be done. The End' does not fulfill the conditions of orality elements. It does, strangely enough, describe the sum of my realist fiction experiences.

This is the point at which Literature and Storytelling start to head off for the pass. Literature (apparently) has already

distanced itself from elements of Orality, and I think that Modern Storytelling and Storytellers are beginning to do the same. The greater emphasis in recent years with codifying and qualifying the practice and art of storytelling by the hallowed Halls of the Great Western-centered Universities appears to be disempowering the actual storytellers. Culturally, the eagerness to extract control of a local narrative at the expense of the local practitioners is ultimately corrosive. Generational local storytellers are self-propelling themselves towards a uniformity of theme, style and execution that is indistinguishable from mid-century American cable television programs.

It is pointless to go into more in depth analysis of how oral traditions influence and counter-influence each other along the boundaries of shared spaces. There are far too many perforations to account for in these borders, and a diaspora of skilled ex-patriots and emigrants confuse this dynamic further. Ultimately, the elements of local orality weaken the further away in space and time from the source, and the more like the new location they become. The continent of Africa has many immigrant populations that are primarily not western-centered, by definition. The African population has emigrants living in places that are western-centered, by definition. The western definition of 'immigrant' does not, for example, distinguish between refugee, migrant or ex-patriot immigrant often or accurately enough. Cultural diffusion by proximity is entirely normal, and always has been.

Tales and Sagas pick up new elements or lose old ones, adapt in tempo and blend with the new location's traditions

relatively rapidly. The same is true of the written works overlaying these oral traditions. Orality and the quality of story-telling is significantly cultural in the shorthand expressions of pace and tempo, cadence and register.

The classification of the type of story is also specific and is often of a frozen language register, for example, a cosmological origin tale or a morality tale or even a devotional tale. 'Once upon a time', 'for ever and ever, amen', 'hear ye, hear ye' set a specific type of orality technique that is being eroded by modern attentions.

Many orality techniques also blur the boundaries between poetry and music, epic and hymn, genealogy and myth to name only a few. Modern storytellers fall over their own feet to avoid using 'licensed content' to enhance their stories and as such may appear reductionist in their craft. The storytelling tools of a paleolithic tribe gathered around a fireplace that is so often evoked never had these concerns, they are a modern infection. These paleolithic traditions obviously predate modern classifications of story types, where interpretation of these older oral structures is 'unfrozen' in register and re-compiled to form modern types of hero journey, bildungsroman, epic saga, morality tale to name a few.

It should go without saying that oral tales evolve as much as the people telling them do. Although it is possible to recite a Bardic Saga such as the Finnish Kalevala to a class of middle school pupils in an unabridged original version, for example, it would probably fail to impress for any number of reasons. Archaic language use,

shifting geopolitical relationships and changed social mores would set structural limitations on audience understanding as much as interpretation of meaning.

The focus of the African Speculative Fiction in the body of work of its Creators centers orality as much as it does storytelling (not Storytelling as that concept begins to strangle). We need to address the assumption that 'African Speculative Fiction is rising...', in that it is becoming more like the expectations of what Western notions of what 'proper' Science Fiction should be like. That if the work is not recognised by a clique of self-serving imperialists as Science Fiction, then it must be 'magical realism' or 'jutech'... or more egregious I think, the converse. That to insist that any mystical flavour in a piece must be considered 'science', even though, patently -by all definitions of the term-, it is not. Or, where the narrative of what is -and is not- must be seized and proclaimed in a purely contrarian manner.

To be clear, Africans do write hard science fiction, they do write 'soft' or social science fiction, they do write science fantasy, bizarro, and everything in between. The presence of the underlying orality of the author, of the authors voice, is what determines the likeability of the work. An apparent dislike of a piece, or of the style of a piece, does not indicate the level of skill in the craft of the work the last time I checked in on that point.

To insist otherwise, or to try and cram cross genre work into an aged imperialist cultural-bias concept, or other set of definitions would be equally disingenuous. It could get you excluded,

for example, as a nominee for a Literary Awards because your work matched a prevailing discerning feature, or may be considered unsuitable based on low expectations or other arbitrary reason. It is tiresome becoming bored with opinion and preference that is being presented as a matter of fact.

What other orality aspects found in the African Speculative Fiction Society that is seldom seen in other organizations?

Typically, elements of news and opinions from abroad, spicy gossip to amuse a local potentate, specific warnings to self-same personages, Delphic style analysis and social regulation to name only a few. The interaction and reaction in reviews and in reception of these certain types of work, such as one-star reviews or opinion critiques may be quite negative in terms of tone in many aspects. The expectations of the reviewer are challenged by the presentation of the work, with unexpected elements such as spelling and grammar, pidgin dialogue and a 'folksy' element that is not preferred by an individual that is fixed in a modern, industrial, technological and, possibly capitalist, society.

A preference for a specific type of theme, and an opinion on that specific theme does not overrule the right for that work to exist.

Subject matter aside, the underlying differences in storytelling techniques within the culture are more to do with the popularity of cross-cultural literature. The difference in language register is also noticeable and distinct. African Modern Literature is usually in a formal and

occasional consultative register, while African genre and cross-genre fiction is usually in casual register (Sci-Fi is often consultative, and Fantasy is often frozen). Unusually for ASFS, any type of genre or cross-genre work may be set in the intimate register.

I think I have finally found an answer that is satisfying, I'll leave this here. African Speculative Fiction authors do tell their stories differently

to others; stylistically, conceptually and fundamentally differently. A GPT bot cannot (as yet) off-sort the Large language model complexities of orality elements. The ASFS still has distinctly human authors that are skilled in the creation of human stories with distinctly human flavour. They may or may not be Storytellers, but the stories they tell are uniquely theirs. Authentic at least, for now.

References

1. Mbiti, John Samuel. (1969) *Modern African Literature and Cultural Identity*. Oxford: Heineman
2. Irere, Abiola. (1981) *The African Experience in literature and ideology*. London: Heinemann.
3. Chapman, Michael JF. (1996) *Southern African Literatures*. University of Natal Press.
4. Fee, Margery. (1997) *Writing Orality: Interpreting English Interpreting literature in English by aboriginal writers in North America, Australia and New Zealand*. *Journal of intercultural studies*. Vol18, No1.

Nainen idästä

Markus Koskimies

Auringon kuivaksi paahtamalla preerilla kyhjöttävää kyläpahasta pystyi hädintuskin edes kutsumaan kyläksi. Se ei ollut muuta kuin muutama harmaa laudoista kyhätty rakennus kylää halkovan pölyisen tien molemmin puolin. Kylää lähestyvät postivaunut pysähtyivät, kun kadulta alkoi kantaautua tulitaistelun ääniä.

Nainen astui ulos postivaunuista vihreässä satiinimekossa, korkokengissä ja pitkissä mustissa pitsisukissa, hiukset nutturalle laitettuna. Hän juoksi kyyryssä helmojaan pidellen seriffin luokse, joka oli suojassa tynnyrin takana kadun toisella puolella. Aseet paukkuivat.

”Mitä täällä tapahtuu?” nainen kysyi hengästyneenä. Nuttura oli hiukan auenut naisen juostessa, yksittäiset hiuskiehkurat valuivat poskilla.

”Karjavarkaat linnoittautuivat tuonne saluunaan suojaan”, seriffi vastasi. Hän oli lataamassa pitkäpiippuista järeää revolveriaan. ”Apulaiseni ovat mailien päässä selvittämässä rajakiistaa eikä minulla ole tulivoimaa pakottaa rosvoja ulos.”

”Minä voin auttaa teitä, herra seriffi”, nainen sanoi ja kaivoi käsilaukustaan hädintuskin nyrkinkokoisen, yhden keran laukeavan Colt Deringerin.

”Rouva, tämä ei ole teille sopiva paikka”, seriffi puisteli päätään. ”Teidän tulisi mennä suojaan siksi aikaa, kun täällä ammuskellaan.”

Nainen osoitti minipistoolillaan saluunan suuntaan ja laukaisi. Toisen kerran, kolmannen, neljännen, viidennen, pam, pam, pam, ase paukkui kun nainen veti liipasimesta.

Seriffin suu oli lokahtanut ammolleen.

Mahdotonta! Järjenvastaista!

Pikkuruoisessa taskupistoolissa ei ollut kuin yksi ainoa luoti piippuun ladattuna. Ei sillä voinut ampua sarjaltua, ei vain voinut!

Mutta niin nainen teki. Hän ei tähtäilyt, veteli vain liipasimesta. Pam, pam, pam, pam, saluunan ikkunat helisivät rikki, luodit repivät ikkunanpieliä ja laudoitusta. Tulitus jatkui jatkumistaan, pieni pistooli sylki lyijyä saluunan suuntaan naisen etusormen tahdissa. Sisältä kuului kova karjaisu, kun joku suojassa kyhötävistä rosvoista sai osuman joko luodista tai niiden repimistä laudansäleistä.

Tulitus taukosi hetkeksi. Nainen puisteli oikeaa kättään.

”Anteeksi, herra, tämä vain käy voimille”, nainen sanoi, otti jälleen pistoolin käteensä ja alkoi tulittaa saluunaa, tällä kertaa vieläkin ripeämmin, jos se vain oli mitenkään mahdollista.

”Lopettakaa tulitus!” saluunasta huudettiin viimein. ”Lopettakaa! Me antaudumme! Me antaudumme, kuulitteko!”

Saluunasta käveli ulos kädet pystyssä neljä verisillä naarmuilla olevaa miestä. Yksi heistä oli saanut luodin jalkaansa. Kun seriffi oli saanut rosvot rautoihin, hän kääntyi naista kohti.

”Kiitän suuresti avustanne, rouva, mutta minusta tuntuu, että olette jonkinlaisen selityksen velkaa.”

”Toki”, nainen sanoi oikoessaan hameensa helmoja. ”Katsokaas, minä olin tanssittytönä itärannikolla.”

Illat toisen perään me puimme päällemme kiiltävät punaiset mekot, vedimme jalkaamme pitkät mustat pitsisukat,

heiluttelimme korkokenkiämme pianon tahdissa leveästi hymyillen. Se oli hikistä työtä eikä siitä paljoa maksettu, mutta tällaiselle kaupunkiin vasta muuttaneelle maalaistytölle se oli pysyvää ja joltensakin kunniallista työtä.

Minä en ollut kabareemme kirkkain tähti, ei, vain yksi monista nimettömistä taustatanssijoista. Mutta niin vain minäkin sain omia ihailijoita. He lähetivät minulle joskus kortteja ja kukkia takahuoneeseen. Alice varoitti minua, että jotkut ihailijoista voivat käydä perin ikäviksi, ja hän kehotti minua ostamaan itselleni ase. Ajattelin, että minulle riittää sellainen pieni ja nätti käsilaukkuun mahtuva pistooli.

Sitten eräänä iltana kun olin lähdössä kotiin, kabareeravintolan takana olevalla kujalla minua odotti mies. Hän sanoi nimekseen herra Smith ja sanoi olevansa suuri ihailijani. Minulla meni kylmät väreet selkärangassa, vaikka mies vaikutikin aluksi ystävälliseltä ja vilpittömältä.

Niin, aluksi. Hän sanoi, että oli katsellut minua lavalla ja nähnyt minun vilkuilevan muiden miesten suuntaan. Hän sanoi, ettei voinut sietää sellaista ja että minun piti maksaa siitä.

Minä otin käsilaukusta pistoolini ja sanoin, että jos herra Smith ei nyt lähde, joudun käyttämään sitä. Mutta herra

Smith ei tehnyt elettäkään lähteäkseen, vaan karkasi päälleni, minä kirkaisin ja ammuin pistoolilla silmät ummessa jon- nekin taivaalle.

Herra Smith kaatoi minut maahan ja kuristi minua kuoliaaksi molemmin käsin. En saanut vedettyä ilmaa keuhkoihini, tajuntani alkoi hämärtyä ja luulin näkeväni taivaalla tähtiä. Näin tähdenlennon ja vinkaisin hädissäni mielessä toiveen, että aseessani olisi sittenkin vielä yksi luoti jäljellä. Mitään erityisemmin ajattelemta kohotin pistoolia miehen päätä kohti ja vedin liipasimesta.

Ja se pamahti! Herra Smithin silmä pullahti rinnoilleni luodin upotessa ohimosta pään sisään. Minä olin aivan ihmeissäni. Vedin liipasimesta uudestaan, ase pamahti ja toinen luoti upposi päähän.

Nousin täristen seisomaan ja avasin pistoolin. Siellä oli vain yksi luoti. Otin sen pois, suljin tyhjän pistoolin ja vedin liipasimesta. Kolmas luoti upposi herra Smithin elottomaan ruumiiseen, sitten neljäs, viides, kuudes, seitsemäs. En tiedä, kuinka monta kertaa ammuin, minä vain tuijotin suu auki, vedin liipasimesta ja odotin, että jossain vaiheessa ase on tyhjä. Mutta ei, pistoolissa on aina vielä yksi luoti jäljellä, ammun minä sillä miten monta kertaa tahansa.

Jäätyneet valtakunnat

Jussi Katajala

Berend katseli epäluuloisena taivaalla lentävää lohikäärmettä. Se oli kulkenut heidän mukanaan kohti pohjoista jo viikkojen ajan, mutta hänen oli silti hankala luottaa tulipetoon. Toisaalta hän ei ollut luottanut aluksi velhoonkaan, joka seisoi laivan keulakastellissa tuijottaen ääneti eteenpäin. Ilman äkillistä rahapulaa ja tarvetta päästä joksikin aikaa pois Gapaglian dogen näköpiiristä, Berend tuskin olisi suostunut velhon ehdotukseen. Mikäli matka olisi tosiaan niin tuottoisa kuin velho väitti, Berend voisi maksaa velkansa pois ja hivuttautua jälleen dogen suosioon. Olettaen, että he selviytyisivät hengissä matkasta Jäätyneisiin valtakuntiin.

Berend kietoi takin tiukemmin ympärilleen ja meni keulakastelliin velhon luokse. Velhon nimi oli Ateratos eikä Berend tiennyt hänestä paljoa enempää. Mistä Ateratos oli kotoisin ja miksi hän halusi äärimmäiseen pohjoiseen olivat kysymyksiä, joihin Berend ei ollut saanut vastausta.

”Ohitimme juuri Lohduttomuuden saaren”, Berend sanoi.

Ateratos kääntyi katsomaan Berendiä. Velhon kasvoihin ja kaljuun päähän oli tatuoitu mystisiä kuvioita. Vasemman korvan tilalla oli pelkkä arpi. Yhtäältä Berendiä kiinnosti tietää velhon tatuointien merkitys, toisaalta häntä kammotti ajatus sekaantua velhojen salaisuuksiin.

”Kauanko kestää, ennen kuin olemme perillä?” Ateratos kysyi.

”Vaikea sanoa, kun en tiedä tarkkaa päämäärää”, Berend vastasi. ”Saavumme Jäätyneiden valtakuntien rajalla

sijaitsevaan Zalthoshiin kolmessa päivässä.”

”Hyvä”, Ateratos sanoi ja kääntyi katsomaan jälleen merelle.

Velho ei selvästikään ollut puhettuulella, joten Berend palasi peräkastelliin. Aluksen perämies Jaspar oli ruorissa.

”Meidän pitäisi heittää velho mereen ja palata saman tien kotiin”, Jaspar sanoi. ”Tästä matkasta ei seuraa mitään hyvää.”

”Oletko jo unohtanut, että emme ole tervetulleita Gapagliaan?” Berend kysyi.

”Mennään sitten vaikka Syradenaan tai Valestelaan.”

”Entä mitä ajattelit tehdä velhon lohikäärmeelle? Se tuskin ilahtuu isäntänsä tappamisesta.”

”Lohikäärmeillä ei ole isäntiä, ne eivät ole mitään koiria. Luulen, että velho on palkannut lohikäärmeen avukseen niin kuin meidätkin.”

”Ja mitä Ateratos on luvannut lohikäärmeelle palkkioksi? Kultaa niin kuin meillekin? Mitä tulipeto tekisi kullalla?”

”Ehkä velho on antanut sille luvan syödä meidät palkkioksi?”

”Tuskinpa se tarvitsee velhon lupaa ruokailuun”, Berend sanoi. ”Juurihan sanoit, ettei niillä ole isäntiä.”

Jaspar tuhahti ja keskittyi laivan ohjaimiseen. *Aamurusko* puski aaltojen läpi vinhaa vauhtia.

”Ainakin velho on loihtinut meille myötäisen tuulen”, Berend sanoi. ”Olemme edenneet nopeasti.”

”Se onkin ainoa hyvä asia koko velhosasa.”

Tähystäjä havaitsi Zalthoshin kolmantena päivänä kuten Berend oli arvioinutkin. Ateratos laannutti loihitimansa tuulen ja *Aamuruskon* vauhti hidastui. Jaspas ohjasi laivan kohti rannalla olevaa kylää. Kylässä ei ollut merelle yltävää satamalaituria ja vesi oli rannan läheisyydessä vaarallisen matalaa, joten *Aamurusko* ankkuroitui merelle. Isovene laskettiin vesille ja osa miehistöstä suuntasi Berendin johdolla maihin. Ateratos lähti heidän mukaansa. Lohikäärme laskeutui rannalla olevien valaanluiden keskelle ja kävi lepäämään hiekalle.

Zalthosh oli ankea paikka. Saaren pohjoisosaa hallitsivat jäätiköt ja sammuneiden tulivuorten jälkeensä jättämät laavakentät. Eteläosan nummilla puhalsi kylmä merituuli ja vähäiset saarella kasvavat puut olivat kitukasvuisia. Talot oli rakennettu mustasta laavakivestä, mikä lisäsi paikan synkkyyttä. Vanhojen tarinoiden mukaan ensimmäiset asukkaat olivat saapuneet yli tuhat vuotta sitten kaukaa etelästä Khaseriksen imperiumin romahdettua. Aikojen saatossa saarelle oli päätynyt oikeutta vältteleviä henkipattoja, valaanmetsästäjiä, sotaa tai kulkutauteja pakenevia ja muuta sekalaista joukkoa. Zalthoshilla sai elää rauhassa. Se oli niin syrjässä, ettei yksikään kuningas tai ruhtinas ollut vaivautunut valloittamaan sitä.

Kyläläiset eivät rientäneet miehistöä vastaan rannalle, vaikka laivat poikkesivat harvoin Zalthoshiin. He kyräilivät Berendiä ja muita, mutta eivät vaikuttaneet avoimen vihamielisiltä. Berend neuvottiin kyläpäällikö Skardin talolle. Päällikön talo ei juurikaan erottunut muista kylän räyhäisistä asumuksista. Ainoa merkki vauraudesta olivat ovelle vievän polun reunoille pystyyn asetetut mursujen syöksyhampaat. Skard itse olisi

vaatteidensa puolesta sopinut Gapaglian köyhälistökorttelien asukiksi.

Kyläpäällikö tarjosi vierailleen keitettyä turskaa, jäkälällä maustettua olutta ja paistettuja juureksia. Taloa lämmitettiin kuumasta lähteestä virtaavalla vedellä ja avotulen sijaan ruoka paistettiin pannulla, jota kuumennettiin valaanrasvalla toimivalla polttimella. Sisällä leijui sankka rasvankäry, johon sekoittui kuuman veden rikinkatku. Skard puhui kauppakieltä oudolla korostuksella, joten Berendillä oli välillä vaikeuksia ymmärtää kuulemaansa.

”Haluaisimme ostaa olutta ja muonaa”, Berend sanoi. ”Tarvitsemme kolmen viikon ruoat kahdellekymmenelle viidelle hengelle.”

”Olutta löytyy ja ruoaksi kuivattua turskaa ja hapankaalia”, Skard vastasi. ”Monenko miehen edestä se lentolisko syö?”

”Sarkanys metsästää itse oman ruokansa”, Ateratos sanoi.

”Millä maksatte ostokset?” Skard kysyi.

”Meillä on Gapaglian floriineja ja Syradenan dukaatteja”, Berend vastasi.

”Mitä minä teen kullalla tai hopealla tällä saarella? Yhtä hyvin voisitte tarjota maksuksi kiviä.”

”Mitä te sitten haluatte maksuksi?”

”Työkaluja, kangasta, vaatteita tai jotain muuta hyödyllistä. Mieluiten puutavaraa, siitä on aina pulaa.”

Berend kävi laivalla penkomassa varastoja. Lopulta maksuksi sovittiin repaleiden varapurje, laivan entisen puusepän jälkeensä jättämät työkalut, kolme viittaa ja suuri puinen tynnyri. Aurinko alkoi jo laskea miehistön lastatessa ostoksia isoveneeseen.

”Olen kuullut, että kylästäanne pohjoiseen on muinainen kivikehä”, Ateratos

sanoi Skardille. ”Pitääkö se paikkansa?”

”Kyllä, sinne on puolen päivän matka.”

”Menen käymään kivikehällä”, Ateratos sanoi Berendille. ”Palaan aamulla, alkää lähtekö ilman minua.”

”Älä huoli, me kyllä odotamme”, Berend vastasi. ”Vain sinä tiedät, missä määrän-päämme on.”

Ateratos lähti matkaan saman tien. Skard odotti, kunnes velho oli kaikonnut iltahämärään ja varmasti kuuloetäisyyden tuolla puolen.

”Miksi kuljette karkotetun velhon kanssa?” Skard kysyi Berendiltä.

”Miten niin karkotetun?”

”Etkö tiennyt, että velhot leikkaavat vasemman korvan irti niiltä, jotka karkotetaan heidän keskuudestaan rikosten vuoksi?”

”En tiedä mitään heidän tavoistaan. Olen yrittänyt pysytellä mahdollisimman kaukana velhoista.”

”Nyt ainakin tiedät olla varuillasi.”

Olut ja ruoka oli pakattu paikallisesta savesta tehtyihin suuriin amforoihin, joiden siirtämisessä isoveneestä laivan ruumaan kului runsaasti aikaa. Berend valvoi tarkasti, ettei niitä kolhittu mihinkään siirron aikana. Kun lasti oli viimein ruumassa ja isovene nostettu takaisin laivaan oli jo yö. Berendia väsytti, mutta hänen oli vaikea nukahtaa vaikka hän sai vaihteeksi olla yksin. Kapteenina hänellä oli käytössään *Aamuruskon* ainoa hytti. Muu miehistö nukkui keulassa ahtaassa makuutilassa, jota käytettiin päivisin myös messinä. Ateratos oli yöpynyt miehistön makuutilassa ensimmäisen yön *Aamuruskon* lähdettyä matkaan. Se oli ollut huono ajatus, sillä velho ei nukkunut muiden tapaan riippumatossa vaan seisaaltaan seinää vasten kädet ristittyinä rinnalleen. Hän oli täysin liikkumaton ja

lisäksi hänen vasen silmänsä pysyi auki myös unessa.

Miehistö kammoksui velhon nukkumistapaa niin paljon, että alkoi aamulla mutista, oliko matkasta luvattu palkkio sittenkään tarpeeksi suuri. Seuraavana iltana Berend päätti majoittaa Ateratosin hyttiinsä pitääkseen miehistön tyytyväisenä. Berend sai sentään vedettyä verhon punkkansa eteen, joten hän ei joutunut kohtaamaan velhon lasittunutta yksilmäistä tuijotusta yöaikaan.

Berend kieriskeli aamuyöhön asti pohtien Skardin varoitusta. Velhot olivat kieltämättä pelottavia, mutta Ateratos ei ollut tehnyt mitään uhkaavaa. Hän oli käyttäytynyt kohteliaasti ja ystävällisesti koko matkan ajan. Ja mitä Skard muka edes tiesi velhojen tavoista? Eihän täällä maailman laidalla sijaitsevassa takapajulassa edes ollut velhoja. Lopulta Berend nukahti, mutta nukkui levottomasti.

Kun Berend heräsi ja veti verhon punkkansa edestä, hän säpsähti pelosta. Ateratos seiso i sängyn vieressä liikkumatta. Berend ihmetteli, miten Ateratos oli päässyt takaisin laivalle ja kauanko hän oli seissyt hytissä.

”Aurinko on jo melkein noussut”, Ateratos sanoi. ”On aika jatkaa matkaa.”

”Minä olen kapteeni ja päätän, milloin tämä laiva lähtee liikkeelle”, Berend ärähti.

”Niin tietenkin. Pahoittelen kärsimättömyyttäni, odotan lähtöä kannella.”

Ateratoksen lähdettyä hytistä Berend pukeutui. Hän meni miehistön makuutilaan ja karjui kaikki hereille. Miehistön irrottaessa riippumattoja kokki valmisti pikaisen aamiaisen. Berend meni kannelle. Jaspar seisoskeli partaan ääressä ja katseli Zalthoshille. Lohikäärme Sarkanys oli saalistanut hain ja söi sitä rannalla. Hiekka värjäytyi punaiseksi hain verestä.

”Miten Ateratos pääsi takaisin laivaan?” Berend kysyi. ”Haettiinko hänet veneellä vai toiko tuo lisko hänet tänne?”

”Yövahti väittää velhon lentäneen laivalle juuri ennen aamunkoittoa suuren korpin muodossa”, Jaspar vastasi. ”Luulen, että hän nukkui vahdissa tai juopotteli yöllä salaa. Ehkä hänet pitäisi vetää kölin ali varmuuden vuoksi?”

”Sano yövahdille, että jos hän puhuu muulle miehistölle näkemästään määrään hänet ruoskittavaksi.”

Miehistön tultua kannelle Berend mää räsi ankkurit nostettavaksi ja purjeet ylös. Kun purjeet olivat ylhäällä, Ateratos loihti myötätuulen, jonka avulla *Aamurusko* suuntasi pohjoiseen. Sarkanyks kohosi siivilleen ja lähti seuraamaan laivaa.

”Ennen Sarkanyksin tapaamista en edes tiennyt, että lohikäärmeillä on nimet” Berend sanoi Jasparille. ”Luulin niiden olevan järjettömiä petoja.”

”No jaa, onhan ihmisilläkin nimet”, Jaspar sanoi. ”Ei nimi ole mikään merkki järjestä tai lauhkeudesta.”

Jaspar sylkäisi reelingin yli mereen.

”Olen iloinen, että pääsimme pois Zalthoshista. Se on niin surkea ja köyhä paikka, että rotatkin karttavat sitä.”

Vaikka Zalthosh olikin ollut viheliäisen paikka, se alkoi tuntua paratiisilta seuraavien päivien aikana. Lämpötila laski edelleen ja meressä kellui jäävuoria. Oluen pinta jäätynyt yön aikana amforoissa. Jääkylmän juoman seuraksi oli tarjolla vain kuivattua turskaa, hapankaalia, korpupuja ja kovaa juustoa. Ne harvat saaret, jotka *Aamurusko* ohitti matkallaan, olivat autioita ja karikoiden ympäröimiä. Ei tullut kuuloonkaan, että niille olisi yritetty rantautua, jotta miehistö olisi voinut lämmitellä edes hetken tulen ääressä.

Ensimmäinen merkki saapumisesta Jäätyneisiin valtakuntiin oli autiolla luodolla kohoava muinainen majakka. Sen huipulla, joka oli kolme kertaa korkeammalla kuin *Aamuruskon* märssykori ei ollut palanut tulta tuhansiin vuosiin. Turvalliseen satamaan ohjaamisen sijaan majakka tuntui viestivän, että nyt oli tullut viimeinen hetki kääntyä takaisin. *Aamuruskon* miehistö katseli tummaa majakkaa ääneti. Jotkut vilkuilivat Berendiä, mutta kapteenilla ei ollut aikomustakaan kääntää laivansa kurssia.

Majakan jäätyä taakse näkyviin tuli lisää raunioita. Lumen ja jään keskellä kohosi osittain romahtaneita linnoituksia, yksinäisiä vartiotorneja ja kokonaisia hylättyjä kaupunkeja. Kukaan ei tiennyt, keitä Jäätyneissä valtakunnissa oli asunut ja minne he olivat kadonneet. Ne oli löydetty kolmetuhatta vuotta sitten, kun Khaseriksen kuningas oli lähettänyt retkikunnan etsimään maailman rajoja. Sen jälkeen kukaan ei ollut purjehtinut yhtä kauas pohjoiseen ennen kuin Khaseriksen imperiumi oli romahtanut ja kaupunkivaltiot olivat satoja vuosia myöhemmin nousseet merien valtiaksi. Jäätyneissä valtakunnissa käytiin harvoin eikä siellä koskaan viivytty kauaa. Ainoastaan ihmiset purjehtivat niin pohjoiseen, muut älylliset rodut pysyttelivät visusti poissa.

”Missä on se aarre, josta puhuit?”

Berend kysyi Ateratosilta.

”Olemme vasta Jäätyneiden valtakuntien rajaseudulla”, Ateratos vastasi. ”Määränpäähämme on yhä ainakin kolmen päivän matka. Jatketaan matkaa pohjoiseen rannikkoa seuraten.”

Aamuruskon miehistö ei ilahtunut kuullessaan asiasta. He nurisivat, mutta eivät niskuroineet, sillä he yhtäältä pelkäsivät velhon vihaa ja toisaalta himoitsivat

kultaa. Berend pohti, mitä tapahtuisi, jos velhon lupaamaa aarretta ei löytyisikään. Seuraavana päivänä Sarkanys laskeutui laivan kannelle ja kietoi siivet ympärilleen. Lohikäärme ei selvästikään pitänyt kylmästä. *Aamuruskon* kansilankut natisivat Sarkanyksen painon alla ja alus kulki aikaisempaa syvemmällä. Kukaan ei kuitenkaan uskaltanut kehottaa lohikäärmettä häipyään.

Eräänä päivänä rannalla näkyi kuollut, puoliksi syöty valas. Raato ja rannalle roiskunut veri olivat jäätyneet, joten valas oli kuollut jo hyvän aikaa sitten. Miehistö piti sitä huonona enteena ja arvaili, millainen peto oli saanut valaan saaliikseen. Berend tunsu hetken aikaa houkutusta kääntää laiva takaisin kohti kotia, mutta hillitsi tunteensa. Kapteenin tuli pitää hermonsä kurissa, varsinkin tällaisilla seuduilla.

Pari päivää myöhemmin *Aamurusko* saapui puoliksi jään peitossa olevan rau-niokaupungin luokse. Ateratos pyysi Berendiä pysäyttämään laivan ja *Aamurusko* ankkuroitui. Kaupungissa oli satama, mutta jää esti pääsyn sinne.

”Olemmeko viimein määränpäässämme?” Berend kysyi Ateratosilta. ”Täältäkö löytyy se lupaamasi aarre?”

”En ole varma”, Ateratos vastasi. ”Tiedän sen käytyäni tutkimassa tuota kaupunkia. Tarvitsen kyydin rantaan.”

Berend käski miehistöä laskemaan isoveneen ja määräsi osan heistä soutajiksi.

”Eikö tuo lohikäärme voisi kuljettaa velhon rannalle ja takaisin?” yksi miehistön jäsenistä valitti.

Sarkanys kääntyi katsomaan valittajaa. Lohikäärme kurotti kuononsa melkein kiinni tämän kasvoihin. Berend saattoi haistaa Sarkanysin rikinhajuisen hengityksen.

”En ole kenenkään kuormajuhta”, Sarkanys murahti.

Sarkanys levitti siipensä, nousi ilmaan ja lensi rannalle odottamaan.

”Vauhtia nyt!” Berend huusi. ”Mitä nopeammin toimitte, sitä nopeammin pääsemme kotimatkalle. Riuska soutamisen pitää kylmän loitolla.”

Isoveneeseen päästyä rannalle Ateratos lähti kävelemään kohti kaupunkia. Sarkanys seurasi. Berend mietti hetken ja kiirehti heidän peräänsä. Ateratos mulkaisi Berendiä.

”Miksi et pysynyt veneen luona?” Ateratos kysyi.

”Minua kiinnostaa nähdä, mitä kaupungissa on”, Berend vastasi. ”Ei kai sinulla ole mitään sitä vastaan, että liityn seuraasi?”

Ilmeestä päätellen Ateratosilla oli paljonkin asiaa vastaan, mutta hän tyytyi vain murahtamaan ja jatkoi matkaa.

Kaupungissa ei ollut paljoa nähtävää. Kiviset rakennukset olivat säilyneet enemmän tai vähemmän pystyssä, mutta niiden sisällä oli vain vuosituhansien aikana kertynyttä pölyä. Ateratos pysähtyi aukiolle, jonka toisella puolella kohosi puoliksi jäähän hautautunut rakennus. Sen pyöreä kupolimainen katto toi Berendin mieleen Gapaglian temppelit. Berend pohti, millaisia jumalia Jäätyneissä valtakunnissa oli palvottu. Hän itse palvoi muiden merimiesten tapaan ensisijaisesti Meren vanhusta, mutta rukoili tarpeen vaatiessa myös muita jumalia kuten aamunkoiton jumalatarta Hausosta, jota *Aamuruskon* keulakuva esitti.

”Sulata jää”, Ateratos sanoi Sarkanysille.

Lohikäärme vetäisi henkeä ja puhalsi suustaan tulisuihkun. Jää sulii ja höyrystyi. Sarkanys meni oviaukon luokse ja puhalsi lisää tulta sulattaen jäätä rakennuksen sisältä.

”Riittää”, Ateratos sanoi. ”Menen käymään sisällä, odottakaa täällä.”

Ateratos mutisi loitsun ja ilmaan hänen eteensä syttyi kirkas valopallo. Hän meni sisälle temppeliin. Ateratos kulki yhä syvemmälle, ja pallosta loistava valo katosi vähitellen kaiken nielevään pimeyteen. Berend jäi kaksin lohikäärmeen kanssa. Hän yritti keksiä jotain puhuttavaa.

”Miksei Ateratos loihdinut tulta itse?” Berend kysyi Sarkanysiltä. ”Luulisi velhon pystyvän siihen ilman ongelmia.”

”Kysyin samaa kun hän sanoi haluavansa palkata minut”, Sarkanys vastasi.

”Ateratos sanoi menettäneensä kyvyn hallita tulta, mutta ei selittänyt sen tarkemmin.”

”Mitä hän muuten lupasi sinulle palkkioksi? Kultaa, niin kuin meillekin?”

”Joku varasti munani pesästäni kun olin metsästävässä ruokaa. Ateratos lupasi palattuamme käyttää magiaa selvittääkseen, kuka munan vei ja missä se on.”

”Mikset vain muni uutta munaa?”

”Lohikäärmeet munivat elämänsä aikana vain yhdeksän munaa. Se oli viimeiseni, minun on saatava se takaisin.”

Berend oli tähän asti pitänyt lohikäärmeitä vain tunteettomina petoina. Hän hämmentyi nähdessään Sarkanysin liskonsilmissä pohjatonta surua ja kaipautusta.

Temppelistä kantautui hirvittävä kirkaisu. Berend veti vaistomaisesti miekkansa. Sarkanys vetäisi henkeä ja tuijotti oviaukkoa valmiina puhaltamaan tulta. Hetkeen ei tapahtunut mitään. Oviaukossa näkyi liikettä. Berendin helpotukseksi tulija oli Ateratos. Velho oli kalpea ja hänen otsallaan oli hikipisaroita. Valopallo oli haihtunut.

”Mitä tapahtui?” Berend kysyi.

”Se oli rotta, joka oli tehnyt pesänsä temppeliin ja pelästyi valoani”, Ateratos vastasi. ”Tapoin sen. Tämä ei ole oikea paikka, jatketaan matkaa.”

”Rotta?” Berend ihmetteli. ”Äänestä päätellen se oli hevosen kokoinen.”

Ateratos näytti entistä kalpeammalta. Hän veti hupun päänsä peitoksi ja kiirehti kohti venettä. Berend säntäsi hänen peräänsä. Sarkanys levitti siipensä ja lensi takaisin laivalle. Koko matkan takaisin veneelle Berend vilkuili olkansa taakse.

Temppeleistä kuulunut kirkaisu oli kantautunut rannalle asti. Veneen luona odottavat miehistön jäsenet olivat helpottuneina nähdessään kapteeninsa elossa. He olivat jo ryhtyneet väittelemään, pitäisikö heidän paeta vai lähteä etsimään Berendiä.

Päästyään laivalle Berend kertoi tapahuneesta Jasparille.

”En ole koskaan kuullut, että velho menettäisi kykynsä hallita tulta”, Jaspar sanoi. ”Ja se puhe rotasta kuulostaa oudolta. Rotat kerääntyvät paikkoihin, joissa on syötävää. Täällä on vain lunta ja jäätä, ne kuolisivat nälkään.”

”Mutta se ei ollut Ateratos, joka kirkaisi”, Berend sanoi. ”Yksikään ihminen ei voi päästää sellaista ääntä, ei edes velho.”

”Minusta alkaa tuntua, ettemme enää koskaan näe kotiamme”, Jaspar sanoi synkkänä.

Kaksi päivää myöhemmin löytyi seuraava rauniokaupunki, joka ei ollut yhtä pahasti jään peitossa kuin ensimmäinen. Sielläkin kohosi temppeli, mutta osa katosta ja seinästä oli romahtanut eikä sisällä ollut pimeää. Berend seurasi Ateratosia temppeliin, vaikka velho ei selvästikään pitänyt siitä.

Myös Sarkanyks kiemurteli sisään seinässä olevasta aukosta. Jos temppeleissä oli joskus ollut jumaltenkuvia, ne oli viety pois tai varastettu. Kattoa kannatteleviin pylväisiin oli kaiverrettu symboleja, joita Berend ei tunnistanut, mutta joita Ateratos ilmeisesti osasi tulkita. Hän kierteli pylväältä toiselle etsien jotain.

Sarkanyks tutkisteli pylviäitä. Yhtäkkiä hän sähköitti ja käänsi päänsä kohti Aterosia.

”Velho, mitä oikein etsit Jäätäneistä valtakunnista?” Sarkanyks kysyi.

”Aarretta”, Ateratos vastasi. ”Sanoin kuvaamattoman suurta aarretta.”

”Älä valehtele minulle. Tunnistan nämä symbolit, minua on varoitettu niistä. Khaseriksen maagit tutkivat niitä hieman ennen tuhoutumistaan.”

”Minulla ei ole mitään käsitystä, mistä oikein puhut”, Ateratos sanoi. ”En ole nähnyt näitä sinänsä kiehtovia symboleja koskaan aikaisemmin.”

Ateratos kumartui tutkimaan erään pylvään alaosa.

”Khaseriksen maagit olivat vähällä tuhota koko tunnetun maailman”, Sarkanyks sanoi. ”Lohikäärmeet polttivat maagit ja heidän kirjoituksensa tuhaksi. Se oli ainoa tapa pysäyttää heidät. Kysyn uudestaan: velho, mitä oikein etsit Jäätäneistä valtakunnista?”

Berend haistoi rikin katkun. Sarkanyksin sieraimista nousi savua. Berend astui varovasti kauemmas. Ateratos huokaisi ja suoristi selkensä.

”Haluatko saada munasi takaisin vai et?” Ateratos kysyi. ”Ilman minua se ei tule onnistumaan.”

”Yritätkö sinä mitätön ihminen uhkaila minua? Viimeisen kerran: kerro, mitä etsit tai palat tuhaksi!”

Samassa Berend huomasi, ettei pystynyt hengittämään. Myös Sarkanyks yritti turhaan vetää henkeä. Molemmat lyyhistyivät lattialle.

”Seitsemän neuvosto vei kykyni hallita tulta, maata ja vettä, mutta osaan vielä hallita ilmaa”, Ateratos sanoi. ”Ne homeparrat pelästyivät, kun menin Khaseriksen raunioille etsimään muinaisten maagien salattua tietoa. He leikkasivat korvani irti ja karkottivat minut luotaan. Sitä ennen he yrittivät raastaa minusta pois kaiken magian. Kun olen löytänyt Jäätäneistä valtakunnista oikeat symbolit,

laitan heidät maksamaan
kärsimyksistäni.”

Ateratos lähti kohti tempppelin ovea.

”Tämäkin on väärä paikka. Kapteeni, otan laivasi haltuuni. Kerron, että Sarkanyks menetti nälän ja kylmyyden vuoksi järkensä ja surmasi sinut, joten minun piti tappaa hänet.”

Tempppelin ovella velho pysähtyi katsoomaan taakseen.

”Sarkanyks, annan sinulle palkkiosi. En tarvitse edes magiaa selvittääkseni, kuka varasti munasi ja missä se on. Minä vein sen ja heitin mereen Mustaniemen kohdalla. Se oli ainoa tapa saada sinut mukaan tälle matkalle. Hyvästi.”

Sarkanyksin kasvot väristyivät äänettömään tuskanhuutoon. Lohikäärmeen häntä pieksi lattiaa ja pylväitä voimatoman raivon vallassa. Ateratos lähti. Sarkanyks nytkähti ja lakkasi liikkumasta. Berend yritti viimeisillä voimillaan vetää itseään kohti ovea toivoen saavansa siellä ilmaa. Hänen voimansa loppuivat kesken. Juuri kun Berend oli menettämässään tajuntansa, hän huomasi lattiaan liidulla piirretyn kuvion kohdassa, jossa Ateratos oli kumartunut pylvään juurelle. Hän pakotti itsensä raahautumaan kuvion luokse ja pyyhki sen hätäisesti pois kädellään. Berendin tuskaiset keuhkot imaisivat viimein sisäänsä ilmaa.

Saatuaan hengityksensä tasaantumaan Berend nousi seisomaan ja käveli Sarkanyksin luokse. Hän ei ollut varma, oliko lohikäärme elossa vai kuollut. Berend laittoi kätensä tämän kuonolle. Suomuinen iho tuntui viileältä. Berend ei tiennyt, oliko se hyvä vai huono asia. Sarkanyks huokaisi ja avasi silmänsä.

”Jumalten kiitos, olet elossa”, Berend sanoi. ”Meidän on pysäytettävä

Ateratos.”

”Jätä minut rauhaan”, Sarkanyks sanoi. ”Ateratos ei ole minun ongelmani.”

”Khaseriksen maagit olivat vähällä tuhota koko maailman. Jos Ateratos saa haltuunsa heidän salatun tietonsa, kukaan ei ole turvassa.”

”Mitä minä siitä välitän? Häivy siitä!”

”Esi-isäsi pelastivat maailman ja sinä vain märiset siinä kuin ummetuksesta kärsivä lammak!”

”Mitä minä välitän maailmasta? Kaikki poikaseni ovat kaikki kuolleet ja viimeinen munani on meren syvyyksissä. Makaan tässä, kunnes kuolen.”

”Luuletko olevasi ainoa, joka on menettänyt jonkun? Yksi pojistani kuoli ruttoon ja toinen hukkui. Silti minä jatkoin elämistä enkä käpertynyt nurkkaan odottamaan kuolemaa.”

”Sinä voit aina hankkia lisää jälkeläisiä, minä en voi.”

Berend potkaisi Sarkanyksia kylkeen.

”Ylös siitä, senkin lihava käärme!”

Berend huusi.

Sarkanyks karjaisi ja nousi jaloilleen.

”Kuinka rohkenet potkia minua, senkin mitätön ötökkä? Olen tappanut vähemmästäkin.”

”Jos Ateratos löytää etsimänsä, kuolen joka tapauksessa. Tapa minut tähän paikkaan tai auta pysäyttämään velho.”

”Olet harvinaisen sinnikäs. Minulla ei siltikään ole mitään syytä auttaa sinua.”

Berend pohti hetken.

”Kuinka syvä meri on Mustaniemen kohdalla?” hän kysyi.

”Mitä oikein ajat takaa?”

”Munasi saattaa olla vielä ehjä. Minä voin auttaa sinua sen etsimisessä, jos ensin autat minua kukistamaan Ateratoksen. Palkkaan vaikka jonkun toisen velhon avuksemme.”

”Saatat olla oikeassa. Mustaniemi ei ole kohtuuttoman syvä, pystyn luultavasti sukeltamaan pohjaan asti. Etsiminen tulee olemaan vaikeaa, mutta ei mahdotonta. Ehkä toivoa on vielä.”

Sarkanyš luikerteli ulos seinän aukosta. Berend seurasi perässä. Hän lähti juoksemaan rannan suuntaan, mutta lohikäärme seisahtui ja kääntyi katsomaan etelän suuntaan. Berend pysähtyi.

”Mitä sinä teet?” Berend kysyi. ”Ei Ateratos sinne suuntaan mennyt.”

”Menköön velho minne haluaa. Minä lähden Mustaniemeen etsimään munaani. Jos Ateratos yrittää vallata Tulimaan, hän kokee saman kohtalon kuin Khaseriksen maagit.”

”Entä muu maailma?”

”Palakoon tuhkaksi minun puolestani. Ihmisistä ja muista älyllisistä roduista on vain harmia.”

Sarkanyš nousi siivilleen ja lähti lentämään etelään. Berend otti maasta kiven ja viskasi sen turhaan tämän perään. Lohikäärme kiihdytti vauhtiaan ja katosi kaukaisuuteen. Berend kirosi ja juoksi rantaan. Hän oli toivottoman myöhässä. Isovene oli kadonnut. *Aamurusko* oli jo nostanut purjeensa ja lähtenyt matkaan. Berend huusi ja heilutti käsiään, mutta kukaan ei huomannut häntä.

Aamuruskon kadottua niemen taakse Berend tajusi, että aurinko oli jo lähellä taivaanrantaa. Hän oli yksin keskellä jäätyneitä valtakuntia. Hänellä ei ollut ruokaa eikä rauniokaupunki tarjonnut lämpöä yön kylmyyttä vastaan. Pohdittuun tilannettaan Berend lähti kävelemään rantaa pitkin pohjoiseen. Hänen ainoa mahdollisuutensa selviytyä hengissä olisi saada *Aamurusko* kiinni, vaikka se vaikutikin toivottomalta yritykseltä.

Yö saapui ja lämpötila laski entisestään. Berend laahusti eteenpäin lumen ja jään

keskellä. Häntä väsytti, mutta hän tiesi, että jos hän kävisi lumeen lepäämään, hän ei heräisi enää koskaan. Ehkä joskus sadan tai tuhannen vuoden päästä joku löytäisi hänen jäätyneen ruumiinsa ja ihmettelisi, miten hän oli päätenyt kuolemaan yksin keskelle kylmää tyhjyyttä. Berendin onneksi ei sentään pyryttänyt lunta. Taivas oli täynnä kirkkaita tähtiä ja kuu loi kelmeää valoaan yöhön.

Berend lausui kävellessään rukouksia aamunkoiton jumalattarelle Hausokselle toivoen näkevänsä vielä seuraavan aamun. Aamuyöllä taivas purskahti täyteen revontulia. Vihreät ja punaiset valokäärmeet kiemurtelivat taivaalla. Berend ihasteli niitä hetken ja jatkoi kävelyään. Jossain vaiheessa hän kuvitteli näkevänsä suuria, tummia hahmoja kulkemassa kaukana jäätiköllä. Se sai hänet kiristämään vauhtia.

Lopulta yö päättyi ja aurinko alkoi paistaa taivaanrannassa. Berend oli kuolemanväsynyt, janoinen ja nälkäinen. Edessä oli niemi, jolla kohosi kukkula. Berend päätti kiivetä sen laelle ja heittäytyä lumeen nukkumaan sinne päästyään. Hän ei välittänyt, vaikka ei enää heräisikään. Hänen oli pakko levätä. Noustessaan kukkulan rinnettä Berend haistoi savua. Hän katsoi taakseen, mutta ei nähnyt Sarkanyšia missään. Ehkä hän kuvitteli koko hajun? Kukkulan laen lähestyessä savun haju voimistui. Berend oli varma, ettei se ollut kuvitelmaa. Kukkulan laelta hän näki savun lähteen. *Aamurusko* oli jäänyt kiinni jäihin. Rannalla oli suuri nuotio, jonka ääressä seisoskeli ihmisiä. Berend kiirehti juoksuun.

”Kapteeni, olet elossa!” Jaspar huudahti nähdessään Berendin. ”Se velhonketale väitti, että lohikäärme surmasi sinut.”

”Ja te uskoitte häntä?”

”Halusin lähteä etsimään ruumistasi, mutta velho kielsi ja sanoi, että jäljellä oli vain tuhkaa. Velhot osaavat halutessaan olla hyvin vakuuttavia.”

Berend meni nuotion luokse. Hänelle annettiin huopa johon kääriytyä sekä kuivatusta turskasta ja hapankaalista keitettyä soppaa. Vaikka Berend oli heikkona nälästä, hän kaatoi osan keitosta maahan uhrilahjaksi Hausokselle. Loputkin miehistön jäsenet tulivat rannalle ihmettelemään kuolleista palannutta kapteeniaan. Berend selosti, mitä temppelissä oli tapahtunut ja kuinka Ateratos oli pettänyt heidät.

”Missä se kirottu velho muuten on?” Berend kysyi.

”Kun *Aamurusko* jäi kiinni jäihin, Ateratos muuttui korpiksi ja lensi tuonne lahden toisella puolella olevaan kaupunkiin.”

”Meidän pitää seurata häntä sinne”, Berend sanoi.

”Mitä? Ei, meidän täytyy keksiä keino irrottaa *Aamurusko* jäistä, jotta pääsemme lähtemään kotiin.”

”Laivan irrottaminen voi odottaa. Jos Ateratos löytää sen, mitä etsii, olemme kaikki tuhon omia. Meidän pitää tappaa hänet sitä ennen.”

”Palellutitko pääsi yön aikana? Miten me muka saisimme velhon hengiltä?”

”En tiedä, mutta aion yrittää. Tulkaa mukaan tai jääkää tänne, valinta on teidän.”

Berend heitti huovan harteiltaan ja lähti kävelemään jään yli kohti kaupunkia. Jaspar huokaisi syvään, mutta seurasi kapteeniaan. Miehistön jäsenet katselivat toisiaan hetken aikaa epävarmoina. Yksi heistä lähti Berendin perään, sen jälkeen toinenkin. Lopulta koko miehistö marssi

kapteenin johdolla kaupunkia kohti. Berendillä ja Jasparilla oli aseinaan miekat, suurin osa miehistöstä oli varustautunut vain veitsillä. Laivan nuori puuseppä oli hakenut kirveensä ja kokilla oli suuri lihaveitsi.

”Sinä johdatat meidät varmaan kuolemaan”, Jaspar sanoi Berendille.

”Silti lähdit mukaani.”

”Jos kuolen, niin ainakaan minun ei tarvitse enää syödä kuivattua turskaa ja hapankaalia.”

Rauniokaupungin temppeli oli helppo löytää, sillä sen kupoli kohosi muita rakennuksia korkeammalle. Temppelin katossa oli reikiä, joista pääsi sisään hieman valoa. Ateratos seisoi temppelin perällä, selkä kohti ovea. *Aamuruskon* miehistö hiipi pylväiden välissä lähemmäs velhoa.

”Kapteeni Berend Gapaglialainen”, Ateratos sanoi. ”Olet yllättävän sitkeä ja rohkea, mutta myös tyhmä. Sinusta ja joukkiostasi ei ole vastusta minulle.”

”Sehän nähdään”, Berend karjaisi ja lähti juoksemaan kohti Ateratosia miekka valmiina iskuun. Jaspar ja muu miehistö seurasi perässä. Ateratos kääntyi. Hän heilautti kättään ja *Aamuruskon* miehistö sinkoutui taaksepäin kuin höyhenet myrskytuulessa. Osa heistä tömähti lattialle, osa iskeytyi päin pylväitä. Ateratosin silmät hehkuivat punaisina hupun sisällä.

”Olette myöhässä”, Ateratos sanoi. ”Löysin jo etsimäni eikä kukaan voi enää pysäyttää minua. Polvistukaa edessäni ja vannokaa uskollisuutta, niin säästän henkenne.”

”Ainoa, joka polvistuu, on sinun äitisi Gapaglian bordellissa”, Jaspar huusi.

Ateratos nosti kätensä ja valmistautui tappamaan Jasparin loitsulla. Ennen kuin hän ehti iskeä, osa kattoa romahti.

Sarkany pudottaui lattialle takajaloilleen. Lohikäärme päästi valtavan karjaisun, veti henkeä ja puhalsi suustaan tulisuihkun päin Ateratosia. Velho kirkui. Temppeliin levisi palavan lihan käry. Sarkany jatkoi tulen puhaltamista velhon jo lopetettua kirkumisensa. Lopulta Sarkany sai tarpeekseen ja liekki sammui. Ateratoksen mustunut ruumis savusi lattialla.

”Päätit sitten palata avuksemme”, Berend sanoi. ”Mikä muutti mielesi?”

”Pysähdyin lepäämään viime yönä ja silloin...”

Sarkanyisiin osui tulipallo, joka heitti hänet päin pylväitä. Koko temppeli tärähti. Lohikäärme ulvahti tuskasta.

”Ette voi tappa minua tulella”, Ateratos sanoi. ”Hallitsen jälleen neljää peruselementtiä ja olen nähnyt niiden takana olevan todellisuuden. Jopa itse eetteri taipuu pian käskystäni.”

Berendiä kuvotti Ateratosin ulkomuoto. Vaatteet olivat palaneet pois ja velhon iho oli kärventynyt. Punaiset silmät hehkuivat mustuneessa ihmisen irvikuvassa.

”Annan teille vielä yhden mahdollisuuden”, Ateratos sanoi. ”Polvistukaa tai kuolkaa!”

Yksikään *Aamuruskon* miehistön jäsen ei tehnyt elettäkään. Sarkany nousi jaloilleen ja tuijotti Ateratosia uhmakkaasti.

”Kuten haluatte”, Ateratos sanoi. ”Valmistautukaa kuolemaan.”

Lattia Ateratosin takana romahti. Syn-tyneestä aukosta ryömi esiin lauma kam-
mottavia, etäisesti ihmismäisiä olentoja. Ne olivat peikon kokoisia, mutta niitä peitti tuuhea valkoinen karva ja niillä oli rottamaiset päät. Olennot kerääntyivät muristen Ateratosin ympärille. Velho iski yhtä olennoista tulipallolla. Olennon turkki syttyi tuleen ja se putosi kirkuen

lattian aukosta. Muut kävivät Ateratosin kimppuun.

Ateratos väisteli olentojen hampaita ja kynsiä ja iski takaisin tulipalloilla. Muutama rotanpäiseen hirviöön osui, mutta niiden tuskanhuudot vain lietsoivat muut entistä raivokkaampiin hyökkäykseen. Lattian reiästä tulvi lisää hirviöitä. *Aamuruskon* miehistö perääntyi kauemmas taistelusta. Myös Sarkany astui taaksepäin.

”Auttakaa minua!” Ateratos aneli.

”Sarkany, nosta munasi meren pohjasta! Berend, sinä ja miehistösi saatte niin paljon kultaa, ettei se edes mahdu laivanne ruumaan! Voitte jokainen rakentaa itsellenne kultaisen laivan!”

Kukaan ei rientänyt auttamaan Ateratosia. Olennot saivat velhon kaadettua maahan. Ne purivat ja raatelivat Ateratosia, joka yritti turhaan puolustautua. Rotanpäiset hirviöt raahasivat velhon mukanaan maan alle. Tuskanhuudot vähenivät ja loppuivat viimein kokonaan.

Berend hiipi lattiaan avautuneen kuilun reunalle ja katsoi alas pimeyteen.

”Onkohan Ateratos varmasti kuollut?”

”Kapteeni menee itse katsomaan, jos haluaa varmistua asiasta”, Jaspar vastasi. ”Tuonne minä en sinua seuraa, mieluummin syön loppuelämäni kuivattua turskaa ja hapankaalia. Mitä nuo epäsiiköt olivat? Olivatko ne Jäätyneiden valtakuntien alkuperäisiä asukkaita?”

”Ei aavistustakaan”, Berend sanoi.

”Luulen, että Ateratos tappoi yhden niistä ensimmäisessä rauniokaupungissa, jossa kävimme ja ne halusivat kostaa. Parasta häipyä, ennen kuin ne palaavat syömään meidät.”

”Minun pitää ensin varmistaa, ettei kukaan muu löydä näitä symboleja”, Sarkany sanoi. ”Menkää ulos täältä.”

Kun *Aamuruskon* miehistö oli poistunut temppeleistä, sisältä alkoi kuulua jysähdyksiä. Sarkanyks puski kattoa kannattelevia pylväitä nurin. Juuri ennen kuin koko temppeli romahti, hän luiker-teli ulos ovesta.

Sarkanyks auttoi *Aamuruskon* irti jäistä. Ensinnä sulatti jäätä sen ympäriltä tulisuihkuilla ja työnsi laivan lopuksi avoveteen.

”Kiitos avusta”, Berend sanoi. ”Ilman sinua olisimme kaikki kuolleet. Et ehtinyt kertoa, mikä muutti mielesi.”

”Pysähdyin lepäämään viime yönä. Yhtäkkiä kuolleiden lohikäärmeiden henget ilmestyivät taivaalle suurina valokäärmeinä ja puhuivat minulle. Niiden joukossa oli esivanhempiani ja kahdeksan kuolleen poikaseni henget. Ne sanoivat, että kaikki toivo kuolee, jos Ateratosia ei pysäytetä. Ainoastaan auttamalla teitä minulla on mahdollisuus saada vielä yksi poikanen.”

”Viimeinen munasi on siis edelleen ehjä, vaikka onkin meren pohjassa?”

”Kyllä. Nyt voin mennä Mustaniemeen etsimään sitä. Tulimaa on kaukana etelässä ja satutin siipeni taistelllessani Ateratosia vastaan, joten matka tulee viemään kauman.”

”Oletko yhtä kylästynyt kylmyyteen kuin minäkin?” Berend kysyi Jasparilta.

”En panisi pahakseni, jos en enää koskaan näkisi lunta ja jäätä”, Jaspar vastasi.

”Hyvä. Nostakaa purjeet, lähdemme käymään Tulimaassa. Sarkanyks, voit

matkata *Aamuruskon* kannella, kunnes siipesi on taas kunnossa.”

”En tiedä, millä voisin maksaa matkani”, Sarkanyks sanoi.

”Eikö teillä lohikäärmeillä olekaan kulta-aarretta, jonka päällä nukutte?” Jaspar kysyi.

”Miksi kukaan haluaisi nukkua kylmän metallin päällä?” Sarkanyks vastasi. ”Vain ihmiset voivat keksiä jotain noin typerää.”

”Älä huoli maksusta”, Berend sanoi.

”Nyt kun Ateratos on kuollut, hänen matka-arkkuaan suojaavat loitsut ovat haihtuneet. Laivan puuseppä voi murtaa matka-arkun auki, sieltä löytyy varmasti jotain arvokasta.”

”En tiennytkään meidän ryhtyneen merirosvoiksi”, Jaspar sanoi.

”Ateratos ei maksanut matkaansa kokonaan, joten on vain kohtuullista, että perimme kustannukset hänen jäämistöstään.”

Sarkanyks asettautui laivan kannelle ja kietoi siivet ympärilleen. Tuuli alkoi puhaltaa etelään heti kun purjeet oli nostettu, aivan kuin joku tai jokin olisi halunnut varmistaa, että *Aamurusko* pääsee pois Jäätäneistä valtakunnista. Jaspar tarttui ruoriin ja Berend meni keulakastelliin tähyttämään reittiä jäälauttojen lävitse. Aina välillä Berendin katse harhautui rannalla oleviin rauniokaupunkeihin, mutta hän käänsi katseensa pois mahdollisimman pian, viimeistään siinä vaiheessa kun kuvitteli näkevänsä valkeaturkkisten olentojen hiipivän raunioiden keskellä.

Kun Star Trek Suomeen tuli

Vesa Sisättö

Kansalliskirjaston digitoiduista sanomalehtiaineistoista käy ilmi, kuinka nuivan vastaanoton Star Trek eli Avaruusmatka sai televisiosivujen toimittajilta ja kriitikoilta vuonna 1974. Tuolloin Star Trekin alkuperäissarjaa nähtiin meillä kahdeksan jaksoa. Tämän vuoden keväällä tästä tapauksesta tuli kuluneeksi 50 vuotta.

Digitoitu sanomalehtiarkisto on varsinainen aarreaitta, jos haluaa perehtyä lähihistoriaamme etenkin sellaisissa aihepiireissä, jotka eivät ole olleet kaikkein kirkkaimmassa historian valokeilassa. Niinpä on uteloittavaa selvittää, mitä Star Trekistä kirjoitettiin Suomessa tuoreeltaan.

Koska digitoitu sanomalehtiarkisto on vielä 1960- ja 1970-lukujen osilta varsin niukka – sanomalehtiä on digitoitu vain kourallinen, aikakauslehtiä muutama – kuva kokonaisuudesta on rajallinen. Emme voi olla varmoja esimerkiksi siitä, onko arkistosta löytynyt varhaisin maininta Star Trekistä oikeasti ensimmäinen kerta, kun sarjasta puhuttiin suomalaisessa lehdistössä. Melko suurella varmuudella voi sanoa, että ei.

Joka tapauksessa ensimmäinen osuma Star Trekistä löytyy päivämäärältä 15.6.1967. Kyse oli ruotsinkielisestä *Nya Pressen* -lehdestä. Sarjaa ei varsinaisesti esitelty pienessä uutisjutussa: sen aiheena oli Kellam De Forest -niminen henkilö, joka toimi Desilu-yhtiön faktantarkistajana. Erästä Star Trekin jaksosta hän oli löytänyt seitsemän liuskan verran korjattavia faktoja. Suomeksi Star Trekistä

puhuttiin ainakin Helsingin Sanomissa seuraavana vuonna, kun Star Trek oli Emmy-ehdokkaana.

Star Trekiä osattiin Suomessa ehkä jo hiukan odottaakin 1970-luvulle tultaessa. Jyrki Ijäs (1943–2010) oli suomalaisen scififandomin vanhinta sukupolvea – pidempään piireissä pyörineet muistavat hänet vielä 2000-luvun alkuvuosilta Helsingin scifimafiasta. Elokuussa 1972 Ijäs kirjoitti Helsingin Sanomiin laajan artikkelin science fictionista. Sen viimeisessä kappaleessa hän kävi läpi Suomen televisiossa nähdyt tieteiselokuvat ja tv-sarjat. Ijäs kirjoitti näin:

"Sarjafilmeistä olemme nähneet Muukalaiset, Matkalla avaruuteen, Mies Marsista ja nukkefilmit Supercar, Fireball XLS ja Myrskylinnut. Parhaimmat ovat kuitenkin vielä näkemättä, kuten englantilaisten tuottama Tohtori Who, amerikkalaisten Star Trek ja Fred Hoylen romaaneihin perustuva Andromeda-sarja."

Toinen Star Trekiä etukäteen toivonut oli Länsi-Savoon joulun alla 1973 kirjoittanut Joonas Kita. Myös hänen artikkelinsa käsitteli science fictionia laajasti kirjallisuudesta televisiosarjoihin. Star Trekistä hän mainitsi, että se toivottavasti nähtäisiin ennen pitkää meilläkin. "– Star Trek kertoo avaruusaluksesta, jonka miehistö käsittää 430 ihmistä... molempia sukupuolia, kaikkia kansallisuuksia ja rotuja. Tulevaisuuden Star Trek esittää optimistisena", Kita kirjoitti.

Joonas Kitan toive Star Trekin lähettämisestä Suomen televisiossa

toteutuikin miltei välittömästi. Alle kaksi viikkoa myöhemmin Star Trek tuli TV2:n ohjelmistoon nimellä Avaruusmatka. Ensimmäinen jakso lähetettiin lauantaina 5.1.1974. Se oli sarjan toinen eli virallisesti julkistettu pilottijakso *"Where No Man Has Gone Before"*. Vuoden 1974 ohjelmatiedoissa jakson nimeksi oli annettu *"Outo ilmiö"*. Helsingin Sanomien ennakojutussa Star Trek mainitaan etukäteen odotetuksi sarjaksi. *"Science fictionia tehtäessä elokuvan ohjaaja on neuvotellut alan tutkijoiden kanssa, joten filmiä saatattaneen pitää melko pitkälle totuudenmukaisena"*, Helsingin Sanomat kirjoittaa optimistisesti.

Myös Ilta-Sanomat kertoi Star Trekin eli Avaruusmatkan alkamisesta. Televisiosivun jutulla ei ole merkitty kirjoittajaa, mutta televisiosivusta vastasi Ilse Rautio. Artikkelissa kuvattu, että science fictionia ei Suomessa ole paljon nähty sen enempää televisiossa kuin kirjallisuudessaakaan. Lajityyppejä kuvataan pienen mutta uskollisen piirin *"erikoisherkuksi"*. Star Trekistä kerrotaan kuin fanien innokkuus sai sarjan tuotannon jatkumaan. Kun sarja 1969 lopulta kuopattiin, se on jatkanut elämäänsä amerikkalaisessa televisiossa:

"vanhoja jaksoja on jouduttu pyörittämään uusintoina yhä uusilla asemilla."

Kun ensimmäinen Star Trekin jakso oli nähty, oli kommenttien vuoro. Etelä-Suomen Sanomien televisiosivuilla puntaroitiin kauden uusia televisiosarjoja. Avaruusmatkaa käsiteltiin viimeiseksi, eikä kirjoittaja vaikuta oikein päässeensä mukaan Enterprisen kyytiin. *"Filmiä saattoi hyvin pitää niiden kauhukuvien toteutumana, joissa tieteen tulokset käyvät yhä enemmän ylitse inhimillisen*

hallintakyvyn. Toistaiseksi Avaruusmatka kylläkin hämäännutti enemmän tekniikkalaan kuin muilla osatekijöillään."

Nya Pressen oli vieläkin kielteisempi. Sen tv-kriitikko Eirik Udd asetti heti toisen lauantai-illan viihdykkeen, vuodelta 1942 peräisin olleen Sherlock Holmes-sarjafilmin scifisarjan edelle.

Eirik Udd ser på TV

Hellre gamla Sherlock än nya Star Trek

□ Leonard Nimoy som utomjordiska, kända som Spock i amerikanska TV-serien Star Trek.

Lika litet som Hollywoods Oscar-pris är någon garanti på verklig förmåga är amerikansk

Tuomio Star Trekistä oli jyrkkä: *"Se oli halvimman laatuista science fictionia, ilman aiheen käsittelyn tai ihmiskuvauksen syvyyttä, ilman yhteyttä yhteiskunnalliseen tilanteeseen: Kyse oli tavallisesta seikkailukertomuksesta, jossa science fiction hoidetaan tavanomaisilla nappien ja mittareiden paneeleilla."* Nya Pressenin Udd antoi kuitenkin toivoa: kenties sarja paranisi myöhemmin. Star Trekiä tyytyi

myös Ilta-Sanomien Ilse Rautio. Hänen mukaansa sarja oli pelkkä kupla, ei hypetyksensä arvoinen.

Kaksi jaksoa Avaruusmatkaa nähtyään Uuden Suomen tiedetoimittaja Pertti Jotuni nuiji sarjan asteroidin rakoon isossa jutussaan, joka ilmestyi 24.1.1974. Hän tekee kuitenkin selkoa sarjan perusasetelmasta, joka saattoi 50 vuoden takaisen televisionkatsojan silmissä jäädä vaikeasti hahmotettavaksi, jollei ollut perehtynyt lehtikirjoitteluun. Jotuni arvelee sarjan tekijöiden iloinneen etenkin uusien teknisten härpäkkeiden kehittelystä.

Vuoden 1974 miehiset ennakkoluulot paistavat läpi, kun Jotuni kuvaa Enterprisen miehistöä. *"Se vilisee tuntemattomia henkilöitä, naisväen suuresta lukumäärästä päätellen sihteerejä ja erilaisissa suurelle yhteisölle välttämättömissä tukitehtävissä toimivia oletetaan siellä olevan kovin paljon."*

Varsinaiset iskut osuvat Star Trekin luonnontieteellisen puolen huteruuteen. Enterprise jarruttelee välillä valon nopeudesta, mutta miehistöön äkkijarrutus tuntuu aiheuttavan samanlaisen nykäyksen kuin äkkipysäys liikennevaloissa. *"Kaikki tämä on niin halvimmman luokan esanssinhajuista epärealismia ilman mitään katetta tai pyrkimystä sanoa sillä mitään, että en omakohtaisesti tosiaankaan ymmärrä sarjan saamaa suurta menestystä – kuten sanottu: ainakaan toistaiseksi."*

Jotunikin nimittäin elättelee toivoa, että sarja parantuisi edetessään. Tällaisenaan se ei Jotunin mielestä eronnut mitenkään tavallisista seikkailufilmeistä. Se olisi hänen mukaansa voinut yhtä

hyvin sijoittua viidaktoon tai 1800-luvun merimieskapakkaan.

Myös Helsingin Sanomien tiedetoimittaja oli nuiva uutta tieteissarjaa kohtaan. *"Avaruuspuppua"* otsikoi Risto Varteva oman arvionsa Star Trekistä. *"Lauantaina kakkosverkossa alkanutta avaruussarjaa pohjustettiin väittämällä, että sen valmistamisessa on käytetty hyväksi 60-luvun loppupuolen tieteellisiä tietoja. Pakostakin jäi ihmettelemään, minkä vuosisadan 60-luvun tiedot ovat johtaneet nähtyyn tulokseen."* Varteva huomautti, ettei tieteellistä pohjaa saada aikaan pelkillä vilkkuvaloilla ja mittareilla. Hän neuvoi käyttämään Star Trekin katseluun varatun ajan mieluummin kirjallisen scifin parissa:

"Ehdotan näin aluksi Arthur C. Clarken Lapsuuden loppua, Stanislaw Lemin Solarista ja pientä kotimaista, Jorma Sauvalan Apinamatkaa. Kyllä ne aina yhden Avaruusmatkan korvaavat."

Helsingin Sanomissa Star Trekistä mielipiteensä lausui myös arkkikriitikko Jukka Kajava. Hänen pitkä artikkelinsa käsitteli ylipäätään luokattoman huonoja sarjafilmejä, joita Avaruusmatkan ensi-iltalauantaille oli osunut muitakin. Televisiosta oli tullut Kajavan mukaan rihkamakioski. Star Trek sai häneltä lopulta tällaisen tuomion:

"Sarjan perusidea kieltämättä soisi mahdollisuudet monenkinlaiseen spekulointiin, nimenomaan ihmisluonteen kehittymisen ja sopeutumisen suhteen. Mutta ei: on jyrinää ja tärinää, vaaraa ja vieraiden olentojen aiheuttamia mahanpuruja. Näissä merkeissä Avaruusmatka sijoittuu tieteiskirjallisuuden kyseenalaisimpaan mutta ei suinkaan määrällisesti vähäisimpään kastiin."

Apu-lehdessä Avaruusmatkaa esiteltiin numerossa 3/1974 lähinnä sen näyttelijöiden kautta. Jutussa kerrottiin myös, että sarjaa oli ostettu kuusi jaksoa ja sitä riittäisi maaliskuulle asti. Todellisuudessa jaksosia nähtiin kahdeksan. Luultavasti tässä on ollut kommunikaatiokatkos, sillä kuusi jaksoa oli lehden ilmestyessä vielä näkemättä – tai sitten jaksosia ostettiin vielä pari lisää myöhemmin keväällä.

Jukka Kajava palasi haukkumaan Avaruusmatkaa helmikuussa 1974. Silloin oli juuri nähty jakso "Charlie X", jossa 17-vuotias poika rakastuu itseään vanhempaan naiseen. Nyt Kajava pääsi haukkumaan sarjaa taantumuksellisuudesta.

"Olisiko tosiaan niin, että ihmiskunta tulevaisuudessa raahaa avaruusmatkoille ikäeroihin liittyvän tarpeettoman moraali- taakan mukaansa. – – Haluttaessa olisi meille nykyisyyttä elävillekin voitu kertoa eräitten säännöstemme turhuudesta. Avaruusmatka kuitenkin vain tuki olemassa olevia ennakkoluuloja."

Eikä Kajava jättänyt Avaruusmatkaa rauhaan maaliskuussakaan. Nyt hän haukkui jakson "Kaksoisolento", jossa kapteeni Kirk jakautuu kahtia, hyväksi ja pahaksi. Kajava käsittelee jaksoa yleisnihkeän halveksivaan sävyyn ja toteaa lopuksi:

"Avaruusmatka ei sijoitu vakavasti otettavan tieteisdramatiikan mihinkään lohkoon. – – Melkein pä pahimmillaan ohjelma on juuri silloin, kun tekijät intoutuvat selittämään ihmisen ja ihmiskunnan perusolemusta. Silloin ilmiöt irtautuvat itsearvoisiksi ja jättävät monien vaikuttajien arkea elävän katsojan täysin pulaan."

Kriitikojen ja toimittajien nihkeä suhtautuminen Star Trekiin näyttää johtuneen paljolti jonkinlaisesta todellisesta tai katsojan puolesta tunnetusta pettymyksestä. Avaruusmatkaa oli mainostettu etukäteen suunnilleen maailman parhaana scifi-televisiosarjana ja korostettu sitä, kuinka sen tekoon oli osallistunut tieteilijöitä.

Avaruuslukuksen päällikkö kapteeni Kirk (William Shatner).

Tähtien taakse

Meikäläisiä television katsojia ei ole paljon tieteiskuvitelmaille hennoteiltu. Nyt tilanne korjautuu, kun kaikkienavallia alkaa Avaruusmatka-niminen sarjafilmi.

Sarjan isä ja tuottaja on Gene Roddenberry. Jakso jaksolta ovat ohjaajat ja kirjoittajat vaihtuneet, mutta sarjan perusasetelma on pysynyt samana. Avaruusmatkan päähenkilö on

Kirkin nyrkkitappelut, Enterprisen vaiheistulitukset ja suippokorvainen Spock saivat sitten kriitikot toteamaan, että mainostus oli ollut yliampuvaa. Kriitikot aina ja kaikkialla, mutta etenkin 1970-luvulla, ovat halunneet varoittaa kulluttajaa harhaanjohtavasta hypetyksestä. Tämä näyttää olleen vaihe, joka kirjoittajille meni päälle, kun he kohtasivat Star Trekin.

Tieteellisyyden korostaminen oli takavuosisikymmeninä täky, jolla science fictionia markkinoitiin ja se kortti oli helppo ylipelata. Näin kävi ilmeisesti Star Trekinkin kohdalla. Mutta luultavasti pahinta Star Trekissä oli kuitenkin se, että se ylipäättään oli viihdettä ja vieläpä amerikkalaista viihdettä. Se joutui siten osaksi

1970-luvun televisiokeskustelua, jossa viihde ja kokonaisasiallinen tiedonvälitys taittoivat julmasti peistä.

Kajava oli mahdollisesti viihteen vihollinen numero yksi, mutta heitä oli muitakin. Esimerkiksi kirjailija Hannu Mäkelä mainitsi Äidinkielenopettajien kirjallisuusseminaarissa kesäkuussa 1974 Avaruusmatkan yhdessä kojakien ja canonien kanssa osana "nykyistä opetus-televisiota" (siis todellisen opettavaisen television vastakohtana) ja ilmoitti harkitsevansa koko televisiovastaanottimensa tuhoamista.

Kajava ja Mäkelä saivat olla tyytyväisiä. Elokuussa 1974 Avaruusmatka mainittiin lehdissä yhtenä niistä televisiosarjoista, jotka eivät palanneet ruutuun syyskaudella. Star Trekin ensiesiintyminen Suomessa jäi kahdeksaan jaksoon. Suomalaiset näkivät Star Trekiä televisiosta seuraavan kerran vasta vuonna 1987, jolloin sarja näytettiin vihdoin kokonaan Kolmoskanavalla. Huhtikuussa 1974 aloittanut Avaruusmatka-sarjakuvalehti sentään

jatkoi ilmestymistään vuoden lopulle saakka.

Saatavillani olleiden digitoitujen lehtien ainoat varauksettomat positiiviset maininnat Star Trekistä löytyvät Apulehden "Suorat sanat" -palstalta, jonne lukijat saivat puhelimitse lausua lyhyitä kommentteja televisio-ohjelmista: *"Tosi rautanen. Se on sitten tosi rautanen se Avaruusmatka. Sen rautasempaa ohjelmaa ei olekaan"*, saneli esimerkiksi nimimerkki Poika Helsingistä.

Tämän kaltaisia kehuja palstalta löytyy useita. Se kertoo, että vaikka televisiosivujen toimittajat ja kritikit eivät Avaruusmatkasta tykänneet, jotkut muut tykkäsivät. Heihin kuuluu myös allekirjoittanut, joka 19.1.1974 näki 4 vuoden ja 10 kuukauden kypsässä iässä jakson *"Salaperäinen kuutio"* eli *"The Corbomite Maneuver"*. Tuosta hetkestä voi vetää suoran seurausten ketjun, miksi olen viimeiset kolmisenkymmentä vuotta toiminut scififandomissa, tehnyt spekulatiivisesta fiktiosta osan ammattiani ja nyt kirjoittanut tämän jutun.

Lähteenä käytetyt alkuperäisartikkelit

1. "Cape Kennedykin hiljentyi katsomaan Avaruusmatkaa". Apu 3/1974
2. "Emmy-ehdokkaat nimetty". Helsingin Sanomat 19.4.1968
3. Ijäs, Jyrki: "Tuntemattoman tulevaisuuden ennustelijat". Helsingin Sanomat 6.8.1972
4. Jotuni, Pertti: "Kuin avaruuteen siirretty James Bond -seikkailu". Uusi Suomi 24.1.1974
5. "Jännitystä Sherlockista avaruusaikaan saakka". Helsingin Sanomat 5.1.1974
6. Kajava, Jukka: "Fasismien alkusoittelua". Helsingin Sanomat 18.2.1974
7. Kajava, Jukka: "Tiedottajasta viihdyttäjä". Helsingin Sanomat 21.1.1974
8. Kajava, Jukka: "Todentuntuinen Kojak". Helsingin Sanomat 4.3.1974
9. Kita, Joonas: "1900-luvun avaruusseikkailu". Länsi-Savo 23.12.1973
10. "Suorat sanat". Apu 4/1974, 15/1974, 19/1974, 23/1974
11. Rautio, Ilse: "Hirmuiset kalansilmät". Ilta-Sanomat 7.1.1974
12. "TV:s uppslagsbok". Nya Pressen 15.6.1967
13. "Tähtien taakse". Ilta-Sanomat 5.1.1974
14. Udd, Eirik: "Hellre gamla Sherlock än nya Star Trek". Nya Pressen 8.1.1974
15. "Uudet sarjat puntariin". Etelä-Suomen Sanomat 8.1.1974
16. "Uuslukutaidottomien Suomi". Etelä-Suomen Sanomat 11.6.1974
17. Varteva, Risto: "Avaruuspuppua". Helsingin Sanomat 8.1.1974

Valkoinen kivi

Tuomas Saloranta

Olin tekemässä kevätsiivousta, ja pyyhkiessäni pölyjä kirjahyllyn päältä löysin kummallisen valkoisen kiven. Se oli pinnaltaan sileä ja symmetrisen muotoinen, ja arvelin, että sen täytyi olla peräisin merenrannalta. En kuolema-senikaan muistanut, miten moinen kivi oli asuntoomme joutunut, joten laskin pölyrätin hetkeksi kourastani ja kävelin takapihalle kysymään asiaa Hannalta. Hänellä oli paha pölyallergia eikä hän voinut olla edes sisällä talossa silloin kun siivosin, tai niin hän ainakin oli sanonut, kun tapasimme. Ystäväni olivat tosin vitsailleet, että naiseni tahtoi vain välttyä tekemästä kotitöitä, mutta olin aina pitänyt sellaista pelkkänä kynynä näljailuna. Kyllähän rakkaan ihmisen vuoksi täytyi pystyä joustamaan myös siivoamisen suhteen, eikä minulla ollut toisaalta enää avioitumisen jälkeen ollut juuri ystäviä, joten näljailukin oli loppunut.

Asioiden kysyminen Hannalta ei aina ollut aivan vaaratonta. Hänellä oli melkoinen temperamentti, ja vaikka se toisaalta oli yksi asioista, joihin olin hänessä rakastunut, se tarkoitti myös, että välillä sain väistellä lentäviä esineitä. Erityisesti häntä ärsytti, jos en muistanut jotain. Minulla oli ollut varsin vallaton nuoruus, ja Hanna valitti aina, että olin luultavasti juopotellut itselleni aivovaurion. Kerran olin vahingossa sanonut hänen siskonsa miestä Jaakkoa Lauriksi, ja siitä Hanna oli hermostunut niin, että olin joutunut lukitsemaan itseni vessaan pahimman myrskyn ajaksi. Nyt hän kuitenkin oli ollut koko päivän hyvällä tuulella, ulkonakin oli niin kaunis ilma ja

hän sai lekotella aurinkotuolissa lukemassa kirjaa, joten uskaltauduin näyttämään kiveä hänelle.

"Tuohan on siltä meidän Gotlannin matkaltamme", Hanna sanoi. "Olit luke-nut jonkun höpsön tietesisnovellin jossa oli Gotlannista kerättyjä kiviä, ja halusit samanlaisen itsellesikin."

Pinnistin muistiani, mutta en muistanut, koska olisin edes lukenut tietesisnovelleja, saati sitten että olisin käynyt Gotlannissa Hannan kanssa tai muutenkaan. Yritin varovasti kysyä, milloin tällainen matka oli ollut, ja nyt Hanna jo tuhahti varoittavasti. Pieni musta pilvi alkoi ajelehtia hänen aurinkonsa eteen.

"No kesällä kolme vuotta sitten", hän sanoi. "Kyllä sinulla on sitten laho pää!"

Katsoin parhaaksi lopettaa kyselyn ja palata siivouksen pariin. Mitäpä yhdestä kivistä, ajattelin mennessäni. Tärkeintä oli saada talo puhtaaksi ja vaimo pysymään tyytyväisenä.

Asuimme keskisuomalaisen kuntakeskuksen laitamilla. Meillä oli suuri tontti, jolla oli kaksi muutakin omakotitaloa, iso puutarha omenapuineen ja viinimarjapuskineen sekä kaistale metsikköä. Toisessa muista taloista asuivat appivanhempani, toisessa taas Hannan vanhempi sisar Vilja ja hänen miehensä – nyt muistin nimen oikein – Jaakko. Appiukko, jossa oli rakennusmestarin vikaa, oli aikanaan rakentanut talot paitsi omalleen, myös tyttärien tuleville perheille. Sijaintikin oli siis valittu rauhalliselta alueelta perheenlisäystä ajatellen.

Ennen kuin tapasin Hannan, en ollut koskaan edes harkinnut lasten hankkimista. Olin viettänyt opiskeluaikanani villiä ja vapaata poikamieselämää ja sen jälkeen keskittynyt rakentamaan uraa, ja vaikka minulla olikin ollut joitakin seurustelusuhteita, avioliitto ei ollut instituutiona kiinnostanut minua enkä ollut kaivannut vakiintumista. Hanna oli kuitenkin vienyt jalat altani, olin ensimmäistä kertaa elämässäni todella rakastunut ja vanha elämäni oli alkanut tuntua tyhjältä ja turhalta. Niinpä muutin Hannan mukana hänen kotipitäjäänsä, hankin vaatimattoman työn kunnanvirastosta ja pitkälti lakkasin pitämästä yhteyttä vanhoihin ystäviini.

Kompromissina myös Hanna oli suostunut toiveeseeni, että jos nyt naimisiin menisimmekin, ainakaan emme järjestäisi suuria häitä emmekä varsinkaan kirkossa. Hän oli itse asiassa jopa vaatinut, että avioituisimme nopeasti ja koruttomasti vain pakollisten todistajien, käytännössä hänen perheenjäsentensä, läsnä ollessa, ja se vastasi omia toiveitani paremmin kuin hyvin. Tunsin rakastavani häntä entistä enemmän.

Elämämme oli rauhallista ja onnellista, ja hiljalleen olimme alkaneet suunnitella perheen perustamista. Vilja ja Jaakko olivat jo jonkin aikaa yrittäneet lasta, ja Hanna otti yhä useammin puheeksi, että meidänkin olisi aika tehdä samoin. Aluksi se oli tuntunut minusta kaukaiselta ja pelottavalta ajatukselta, mutta Hanna oli lopulta se nainen, jonka kanssa tahdoin olla loppuelämäni, ja hiljalleen olin tottunut ajatukseen siitä, että minusta todella tulisi hänen lastensa isä.

Pieni huoli alkoi kuitenkin nousta mieleeni sen jälkeen, kun olin löytänyt gotlantilaisen kiven kirjahyllyn päältä.

Usein katselin, ensin vain alitajuisesti, muistoesineitämme ja valokuviamme. Niitä asunnossamme tosiaan riitti, sillä matkustelimme paljon ja niin Hanna kuin hänen äitinsä ja sisarensakin olivat innokkaita rihkamankerääjiä ja valokuvaajia. Silmäni osui yhtä jos toistakin, jonka alkuperästä minulla ei ollut mitään muistikuvaa, ja kun sitten ryhdyin järjestelmällisesti tutkimaan kirjahyllyihin, pienten koristepöytien päälle, lasivitriineihin, ikkunalaudoille ja lipas-tonpäälisille kertynyttä tavaramäärää, huoleni lisääntyi. Osan muistoesineistä kyllä tunnistin, toiset heti ja toiset hieman pinnisteltäni muistiani, mutta suuri osa oli minulle aivan vieraita.

Yritin varovasti ottaa asian puheeksi Hannan kanssa. Valitettavasti aloitin koristenukesta, joka Hannan mukaan oli Roomaan suuntautuneelta häämatkaltamme.

"Emmekös me olleet häämatkalla Pariisissa?" kysyin, ja se oli virhe. Hannan kasvoille nousi tyrmistynyt ilme, hän tuijotti minua silmät laajenneina ja purskahti itkuun.

"Sinä muistelet sitä kamalaa Susannaa!" hän huusi. "Sen kanssa olet tietysti ollut Pariisissa kuhertelemassa! Rakkauden kaupunki ja vaikka mitä! Sinä et rakasta minua, haikailet vieläkin entisiä heilojasi!"

Yritin ensin mennä lohduttamaan Hannaa, mutta itku sai nopeasti sen verran kiukkuisen sävyn, että päätin paeta ulkotöitä tekemään. Pysyin poissa muutama tunnin, ja kun palasin sisälle, asiaa ei enää otettu puheeksi. Olin ikkunasta nähnyt Hannan puhuvan puhelimessa – varmaankin hän oli soittanut siskolleen, äidilleen tai todennäköisesti molemmille, ja kun he olivat aikansa haukkuneet

minua ja muita miehiä, tilanne oli rauhoittunut.

Jonkin aikaa olin niin pahoillani tökeröstä käytöksestäni, etten jaksanut murehtia muistini äkillistä huteroitumista, mutta ajan mittaan huoli palasi, ja kun Hanna oli käymässä Viljan luona, kaivoin esiin valokuvakansiomme. Selasin niitä sohvalla tuntikaudet ja silmissäni vilistivät niin ulkomaan- kuin kotiseutumatkakkin, samoin kuin lukemattomat Hannan suvun kesähuvilalla vietetyt juhannukset. Hannan äidillä oli useita sisaria ja kaikilla näistä oli pari kolme tytärtä, joista suurin osa oli tietääkseni aviossa ja monilla oli jo lapsiakin. Vaikka matkustelimme paljon, emme koskaan käyneet näiden sisarusten tai heidän tyttäriensä luona, vaan tapasimme heitä ja heidän perheitään vain kesähuvilalla jokakesäisissä suurissa sukujuhlissa.

Kylmä hiki nousi otsalleni, kun katsoin kuvia, sillä suurta osaa matkoista en muistanut ollenkaan – mutta siinä minä seisoin iloisesti hymyillen Hannan, Viljan ja Jaakon vierellä milloin minkäkin palmun katveessa, patsaan juuressa, museon portailla tai rantabulevardilla. Löysin jopa kuvia, joissa nykyiset kotitalomme olivat vasta rakenteilla, ja säikähdin nähdessäni itseni kanta-massa lautoja, mittailemassa kivijalkaa ja tekemässä monenlaisia asioita työkaluilla, joille en edes tiennyt nimeä. Mistään sellaisesta minulla ei ollut muistikuvaa, käsitykseni mukaan talo oli ollut valmis jo kauan ennen kuin olimme muuttaneet siihen.

Hätkähdin äkkiä albumien äärestä outoon tunteeseen. Oli aivan kuin minua olisi salaa katseltu, ja kun käännyn takapihalle antavia maisemaikkunoita kohti, todellakin näin rähjäisen parrakkaan

miehen, joka tuijotti minua ikkunan takaa. Pomppasin ylös sohvalta ja juoksin takaovelle, mutta mies livahti marjapensaiden väliin enkä ulos ehdittyäni nähnyt hänestä enää jälkeäkään.

Kuinka kauan olin tuntenut Hannan? Ensitapaamisemme jälkeen kihlauimme lähes välittömästi ja menimme hyvin pian naimisiinkin. Minusta oli alusta asti tuntunut, että Hannan kanssa aika kului nopeasti ja oli aivan kuin olimme olleet yhdessä aina. Mutta miten asian laita todella oli?

Otin sormuksen vasemmasta nimettömästäni, vaikka se istuikin niin tiukassa, että jouduin käyttämään apuna saippuavettä, ja tarkistin sisäpintaan kaiverretun päiväyksen. Sen mukaan olimme olleet aviossa yli kymmenen vuotta. Tarkistin saman hääkuvalbumeista – jopa yksinkertaisista häistämme oli räpsitty paljon valokuvia – sekä säästämistämme onnitelukorteista. Päivämäärät täsmäsivät. Menin työhuoneeseeni, otin laatikosta ansioluetteloni ja tutkin sitä, ja kaikki tuntui olevan kohdallaan. Olin päässyt opiskelemaan heti ylioppilaskirjoitusten jälkeen, valmistunut hieman ennen aviointumistamme ja vuosien varrella edennyt vähitellen virkamiesurallani... Paitsi että se ei ollut totta, tai ei ainakaan niin kuin minä asiat muistin.

Istuin alas ja aloin hieroa ohimoitani. Muistin aivan hyvin lukion jälkeiset välivuodet ja niitä seuranneet pitkäksi venähtäneet opintoni, huolella rakennetun CV:n, jonka vuoksi olin sukkuloinut vuoden tai parin pätkätyösuhteissa kansainvälisissä firmoissa, pääkaupunkiseudun trendikkäät sinkkukapakat sekä entiset tyttöystäväni Lauran, Eevan ja

Susannan. Kotiini oli kuitenkin kerääntynyt muistoja aivan toisenlaisesta elämästä. Hautasin kasvot käsiini ja tunsin oloni kuumeiseksi. Mikä oli totuus? Olinko tulossa hulluksi?

Hanna tuli kotiin ja minun oli nopeasti rauhoituttava. Laitoin paperit piiloon, kävin eteisessä antamassa Hannalle suukon ja kysyin sitten viattomasti, mikä mahtoi olla se tieteisnovelli, jonka hän oli aiemmin maininnut. Se, jonka vuoksi olin ottanut matkamuistoksi gotlantilaisen kiven.

"En minä lue sellaisia", Hanna sanoi hieman nyreänä. "Varmaan se oli jossain niistä sinun lehdistäsi, niitä on koko laatikollinen askarteluhuoneen nurkassa. Halusit välttämättä säästää ne, niin kuin kaikki muutkin turhat rojut."

Mysterin selvittäminen oli aloitettava jostain, ja tämä oli ensimmäinen keksimäni johtolanka. Olisin tietysti voinut kysellä menneisyydestäni työtovereiltani tai soitella vanhoille ystäville, mutta sellainen olisi tässä vaiheessa tuntunut vain oudolta enkä halunnut kenenkään kyseenalaistavan mielenterveyttäni. Kenties muistissani todella oli jotain vikaa, mutta jokin tuttu asia, kuten Hannan mainitsema tieteisnovelli, saattaisi auttaa asiaa ja jopa palauttaa tilanteen normaalliksi.

Kaikissa kolmessa talossa oli autotallin viereen rakennettu askarteluhuone, jonka ainoa ovi oli talon ulkopuolella. Appiukko oli silmää iskien sanonut tarkoittaneensa nämä huoneet miehen omaksi valtakunnaksi, turvapaikaksi suvun vahvoilta naisilta, joissa saattoi välillä olla liikaakin naista kenelle tahansa. Askarteluhuonetta hallitsi höyläpenkki, jolle minä tosin olin nostonut kannettavan tietokoneen, läjän Kauppalehtiä ja muutaman kahvikupin.

Sen vieressä oli epämääräisen rojun täyttämä laatikosto, muutama naulaan ripustettu vanha ulkotakki, niiden alla rivi nokialaisia kumisaappaita ja perimmäisessä nurkassa pino isoja pahvilaatikoita. Kunkin laatikon kylkeen oli tussilla tuherrettu numeroista ja kirjaimista koostuva sarja, ja niitä en ainakaan äkkiseltään osannut tulkita.

Minulla ei ollut mitään muistikuvaa siitä, mitä näissä laatikoissa olisi, mutta se ei enää jaksanut kummastuttaa minua. Avasin summamutikassa ensimmäisen laatikon, joka oli täynnä kauhtuneita ja kostuneita science fiction -lehtiä. Aloin selata niitä, mutta en löytänyt etsimääni kertomusta enkä ylipäätään muistanut koskaan lukeneeni yhtäkään lehdistä.

Seuraava laatikko oli suurempi ja sisälsi huolellisesti säilöttyjä lentokoneiden ja kaikenlaisen sotakaluston pienoismalleja. Sellaisia muistin rakentaneeni vain pari kertaa varhaisessa lapsuudessa, eikä lopputuloksesta koskaan tullut mitään laatikosta löytämäni kaltaista. Hyvä kun olin saanut lentokoneen siivet oikein päin, ja kyhäämäni rotiskot oli viimeistään teini-iässä räjäytetty uudenvuoden ilotulitteilla. Nämä pienoismallit, joita nyt katselin, olivat kuitenkin taidolla ja rakkaudella koottuja, maalattuja ja pienintäkin yksityiskohtaa myöten viimeisteltyjä.

Avasin lisää laatikoita. Yhdestä löytyi puusta veistettyjä koriste- ja tarveseineitä, toisesta kalastustarvikkeita ja kolmannesta vanhoja Tekniikan maailmoja. Tarkistin asian, ja näiden lehtien päiväykset olivat yli vuosikymmenen verran varhaisempia kuin ensimmäisen laatikon science fiction -lehtien. Joisakin laatikoissa oli pölyisiä kirjoja, joista en koskaan muistanut edes kuulleen,

joissakin taas vaatteita, jollaisia en kuuna päivänä laittaisi päälleni. Löysin jopa suuren kokoelman VHS-elokuvia, vaikka muistelin hävittäneeni omat lahot videonauhani jo kauan ennen Hannan tapaamista.

Toisin kuin olin toivonut, laatikoiden tutkiminen ei ollenkaan auttanut vaan pikemminkin sekoitti päätäni entisestään. Aloin turhautuneena kerätä tavaroita takaisin laatikkoihin, kun yhden vanhan kirjan välistä putosi lattialle valokuva. Nostin kuvan ja katsoin sitä tarkemmin. Se oli jo hieman kellastunut, ja ihmisten vaatteista ja kampauksista päätellen ainakin parikymmentä vuotta vanha. Kuvassa seisoivat appivanhempani sekä Hanna ja Vilja joidenkin miesten kanssa. Asia alkoi heti kiinnostaa minua – entisistä miehistään Hanna ei nimittäin koskaan ollut puhunut, vaikka olikin äärimmäisen mustasukkainen minun aiemmasta elämästäni.

Kuva oli otettu jossain muualla, ilmeisesti ennen kuin talomme oli rakennettu, sillä pariskunnat näyttivät olevan omassa pihapiirissään. Hannan ja Viljan miehet olivat komeita ja aikakauden muodin mittapuulla siististi pukeutuneita, luultavasti korkeakoulut käyneitä ja hyvätuloisia, kuten minä ja Jaakko nykyään, ja hymyilivät onnellisina vaimojensa vieressä. Samoin hymyilivät appivanhemmatkin...

Mutta anopin vieressä seisova mies ei ollut appiukkonni, vaan joku aivan toinen!

Istuin höyläpenkin ääreen, ohimoitani oli alkanut taas pakottaa. Yritin muistaa, olinko koskaan kuullut anopin eronneen ja menneen uudelleen naimisiin, mutta mitään sellaista ei palautunut mieleeni. Katsoin kuvaa uudestaan ja ymmärsin myös, etteivät Hanna, Vilja ja

anoppi näyttäneet sen nuoremmilta kuin nykyäänkään. Kuvan oli siis pakko olla melko tuore, mikä tarkoitti, ettei erostakaan voinut olla kovin pitkä aika – ja kun tiesi, kuinka paljon ja mielellään suvun naiset miehiä haukkuivat, anopin kelvoton ex-mies olisi varmasti livahtanut esille ainakin kahvipöytäkeskustelujen sivulauseissa.

Minun oli pakko laskea pää polvien väliin, ja vasta ovelta kuulunut kolahdus sai minut palaamaan tietoisuuteen. Säikähdin ensin, että Hanna olisi tullut askarteluhuoneeseen, näkisi ympäri lattiaa levittämäni vanhat tavarat ja saisi sotkusta raivokohtauksen, mutta ovelta seisoikin sama rähjäinen ja parrakas mies, joka oli jo kerran vakoillut minua. Ennen kuin ehdin nousta tuolista, hän kohotti sormensa estävästi.

"Tule linja-autoaseman baariin huomenna kymmeneltä illalla", hän kuiskasi ja vilkuili samalla ympärilleen. Hänen katseessaan oli jotain villiä ja vaukkoa, aivan kuin takaa ajetulla eläimellä. "Äläkä näytä sitä valokuvaa kenellekään!"

Ennen kuin ehdin vastata mitään, hän oli taas poissa.

Vietin illan ja yön sekavien tunteiden vallassa, ja Hanna valitti aamiaispöydässä, että olin pyörinyt unissani ja hän oli heräillyt vähän väliä. Ynisin myöntävästi, vaikka tosiasiaa en ollut nukkunut koko yönä. Mielessäni pyörivät kaikenlaiset ajatukset. Välillä tunsin itseni harvinaisen typeräksi, saattoivathan löytämäni kuvan miehet olla vaikkapa sukulaisia tai perhe-tuttuja, ja minulle tuli syyllinen olo, kun epäilin rakasta vaimoani, hänen mukavaa siskoaan ja lempeää anoppia... niin, mistä minä heitä edes epäilin? Talon ympärillä

oli kieltämättä liikkunut salaperäinen parrakas miekkonen, mutta saattoihan hän olla vain onneton puliukko tai muu kulkumies, jonka sekavat puheet sattumalta sopivat ajatuksiini.

Pelkäsinkin kuitenkin, etten saisi rauhaa, ellei asiaa selvitetäisi. Olin jo vähällä näyttää valokuvaa Hannalle ja kysyä häneltä kuvan miehistä, mutta viime tingassa tulin toisiin ajatuksiin. Jokin salaperäisen miehen puheissa, tai kenties hänen silmistään kuvastuvassa aidossa pelossa, oli saanut minut varuilleni. Niinpä lähdin töihin tavalliseen tapaani, työpäivän päätyttyä soitin Hannalle ja seipitin valkoisen valheen ylimääräisestä palaverista, johon joutuisin jäämään, ja lymyilin illan linja-autoaseman kuppilan nurkkapöydässä. Jotain tehdäkseni join kahvikupposen toisensa jälkeen, ja vaikka olinkin työni puolesta tottunut raskaan sarjan kahvinjuontiin, nyt hörpin hermostuneena niin nopeaan tahtiin, että sain närästyksen.

Epäily kalvoi minua edelleen, ja jokaisen kahvikupin tyhjentyessä olin vähällä nousta ja lähteä. Kuppila oli täynnä räyhäisiä parrakkaita miehiä, enkä uskonut tunnistavani heidän joukostaan sitä, joka oli pyytänyt minut tänne. Ehkä hän ei itsekään enää muistanut koko asiaa, tai sitten hän katseli minua tälläkin hetkellä jonkin miesporukan suojissa ja naureskeli ryypypkaveriensä kanssa tyhmyydelleni. Viisaampi olisi palata kotiin. En kuitenkaan saanut lähdettyä, sillä mieleni pohjalla kalvoi aavistus siitä, että salaperäinen mies saapuisi kaikesta huolimatta.

Ja näin kävikin, kun kello oli hieman yli kymmenen. Tunnistin miehen heti kun hän astui sisään, ja hänkin osasi suunnistaa minun luokseni haettuaan näön

vuoksi tuopin baaritiskiltä. Hän istui eteeni, sysäsi kantamansa raskaan näköisen putkikassin pöydän alle ja ojensi kätensä minulle, ilmoittaen samalla nimekseen Henrik Nieminen. Nimi ei sanonut minulle mitään. Nieminen otti pitkän siemauksen tuopista, sulki silmänsä, maisteli olutta suussaan ja ähkäisi nautinnollisesti. Vasta sen jälkeen hän puhui, kuiskaten ja jatkuvasti ympärilleen päilyillen sekä välillä silmiään muljautellen.

"Tulin varoittamaan sinua. Aikaa ei ole paljon, olet vaarassa ja meidän on toimitettava mahdollisimman nopeasti!"

Ihmettelin mitä hän oikein tarkoitti, vaikka pahat aavistukseni alkoivatkin vahvistua ja saada tarkemman hahmon. Nieminen siemaili oluttaan nautiskellen, mutta alkoi sitten äkkiä supattaa kiihtyneesti:

"Ajattelepa vaimosi sukua. Sisarusparvi, jolla on paljon tyttäriä. Oletko koskaan käynyt näiden sukulaisten kotona? Et ole, sillä he eivät tahdo herättää epäilyksiä aviomiehissään. Mutta he kaikki asuvat samalla tavalla – hieman erillään muusta asutuksesta, yksi talo matriarkalle ja yksi kullekin tyttärelle, jokaisella oma kuhnurimiehensä... Kuinka kauan sinä olet ollut naimisissa nuoremman tyttären kanssa?"

Kysymys tuli niin töksähtäen, että kesti hetken ennen kuin ymmärsin sen. Takeltelin vastausta, mutta Nieminen vastasi puolestani.

"Avioiduitte hieman reilu vuosi sitten. Heillä on keinonsa vääristää muistoja, niin konkreettisia valokuvia kuin", hän napautti sormella ohimoaan, "sitä mikä on pääsi sisällä. He kykenivät siihen jo kauan ennen modernia kuvamapulaatiota, ja aivot toiminnasta he tietävät paljon sellaista mitä tiede ei ole vielä"

selvittänyt. Sinä et suinkaan ole ensimmäinen mies, etkä myöskään viimeinen."

Katsoin Niemistä tietämättä mitä sanoa. Hän muljautti silmiään ja supatti vielä aiempaa kiihtyneemmin:

"Niin... Muita miehiä on ollut vaikka kuinka paljon! En tiedä miten kauan tätä on jatkunut, varmasti ainakin kymmeniä ellei jopa satoja vuosia. He vaihtavat välillä asuinpaikkaa, henkilöllisyyttä ja jopa ulkonäköään, jotta eivät herättäisi epäilyksiä. He imevät sinut tyhjiin, ja sen jälkeen he etsivät uuden uhrin jolle syötetään sinun ja edeltäjäsi muistot!"

"Tarkoitatko..." En oikeastaan lainkaan ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti. "Miten niin imevät minut tyhjiin? Siis vievät minulta rahat?"

Nieminen heilutti käsiään kieltävästi.

"Ei, ei. Heillä on omaisuutta ja keinonsa hankkia sitä lisää. Vaimosi imee sinusta elinvoimaa säilyttääkseen nuoruutensa. Se tapahtuu teidän aviovuoteessanne, aina kun harrastatte seksiä. Samalla hän lujittaa valtaansa sinuun ja syöttää sinulle lisää haluamiaan muistoja."

Kuuntelin hiljaisena. Kieltämättä olin kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka yhteiselomme oli muussa suhteessa arkipäiväistynyt hyvin nopeasti, Hanna tahtoi edelleen aktiivisesti rakastella kanssani. Tämä ei ollenkaan sopinut siihen, mitä muut miespuoliset tuttuni omista vaimoistaan puhuivat, mutta en ollut nähnyt asiassa valittamisen aihetta. Nyt tunsin kuitenkin kylmän hien kihovan otsalleni.

"Keitä... tai mitä he ovat?" kysyin ja värähdin tahtomattani. "Mitä tämä oikein on? Ja mitä tarkoittit kun sanoit että olen vaarassa?"

"En osaa vastata kysymykseesi siitä, mitä he ovat", Nieminen sanoi, "mutta

sinä olet vaarassa koska olet vahvempi kuin he olivat uskoneet. Syystä tai toisesta pystyt vastustamaan heidän lumemuistojaan ja alat muistaa asioita niin kuin ne todella ovat tapahtuneet, ja uskon että he aikovat pian vaientaa sinut lopullisesti. Siksi sanoin että meidän on toimittava nopeasti. Vanhempi tytär odottaa pian lasta, silloin he tarvitsevat enemmän elinvoimaa ja pelkään pahoin että he aikovat ottaa sen sinusta."

Minua alkoi äkkiä kiukuttaa. Ravistin itseni irti salaperäisen miehen lumouksesta, nousin ja puin takin ylleni. Kieltämättä hän tiesi paljon minusta ja lähisuvustani, mutta sille saattoi olla monenlaisia selityksiä. Joka tapauksessa hänen puheensa olivat aivan järjettömiä, vaikka hän osasikin esittää asiansa vakuuttavasti.

"Tämä oli erehdys", sanoin lähtöä tehdessäni. "En tiedä mitä sinä minusta haluat, mutta oli mitä oli, se ei tule onnistumaan."

Nieminen tarttui hihaani ja katsoi minua pistävästi.

"Onko sinulla yhä se valokuva, jonka löysit eilen?"

Pysähdyin, nyökkäsin ja taputin taskuani. Nieminen kehotti minua ottamaan kuvan esiin ja katsomaan sitä vielä kerran. Tein kuten hän käski, katsoin ensin kuvaa ja sitten Niemistä, ja kylmät väreet juoksivat pitkin selkääni. Tämä sama Henrik Nieminen seisoi kuvassa anoppini vierellä, tosin tietysti nuorempana, huoliteltuna ja ilman partaa.

"Uskotko minua nyt?" Nieminen kysyi. "Minä rakensin talot, joissa te asutte. Tiedän mitä sinulle on tapahtumassa, sillä minulle itselleni kävi samoin."

Hän tyhjensi tuoppinsa, nousi pöydästä ja heitti putkikassin olalleen.

"Tule mukaani", hän sanoi ja nyökäsi kohti kuppilan ovea. "Menemme niiden pesään ja teemme sen mitä olisi pitänyt tehdä jo kauan sitten. Jonkun on pysäytettävä ne pirulliset naiset!"

Hiivimme yön pimeydessä kohti appivanhempieni taloa. Etenimme marjapensaalta ja omenapuulta toiselle, ja vilkuilin kaiken aikaa omakotitalojen pimeitä ikkunoita. Olin tosin sanonut Hannalle, että minulla menisi myöhään eikä hänen kannattaisi valvoa odottamassa, mutta pelkäsin silti, että hän katsoisi ulos ikkunasta tai olisi pahimmassa tapauksessa mennyt Viljan luo istumaan iltaa, jolloin molemmat olisivat hereillä ja valppaina. Näytti kuitenkin siltä, että kaikki olivat jo nukkumassa.

Ristiriitaiset tunteet riepoivat minua kaiken aikaa. Mitä oikein olin tekemässä? Aioin murtautua herttaisten appivanhempieni taloon keskiolutkuppilassa tapaamani ja millä tahansa normaalilla mittapuulla sekopäiseltä vaikuttavan rantojen miehen kanssa, vain hänen esittämiensä kummallisten salaliittoteorioiden ja yhden vanhan valokuvan vuoksi! Ja toisaalta, jos kaikki hänen kertomansa oli totta... Kuka tai mikä rakastamani nainen oikein oli, ja mikä oli totuus avioliitostamme? Epäilykset kalvoivat mieltäni, mutta Nieminen oli luvannut, että kunhan näkisin "pesän", josta hän puhui, ymmärtäisin totuuden.

Pääsimme appivanhempieni talon luo, mutta kun lähestyin ulko-ovea, Nieminen pudisti kiivaasti päätään. Hän otti putkikassistaan sorkkaraudan, väänsi auki askarteluhuoneen oven ja kehotti minua seuraamaan. Astuimme pimeään ja kaikenlaisen rojun täyttämään huoneeseen, Nieminen otti kassistaan pitkävärtisen

Maglite-taskulampun ja antoi valokeilan nuolla seinustoja. Näin samanlaisen pahvilaatikkopinon kuin omassakin askarteluhuoneessani, tosin täällä pino oli paljon korkeampi.

"Ne tahtovat säilyttää jonkin muiston kaikista miehistään", Nieminen kuiskasi minulle. "Pienen palan hänestä, hänen persoonastaan ja kiinnostuksensa kohteista. He täyttävät tavaralla myös asuntonsa, se varmasti liittyy siihen miten he hallitsevat meitä."

Hän käänsi valon alaspäin ja alkoi tutkia pölyn ja sahanpurun peittämää lattiaa.

"Näillä paikkein sen täytyy olla", hän jupisi itseksensä.

Ovi narahti auki ja tumma hahmo täytti oviaukon. Yllättyneestä huudahduksesta tunnistin, että tulija oli appiukko. Ennen kuin ehdin edes säikähtää, Nieminen oli syöksynyt ovelle ja kalautanut appiukkoa taskulampulla päähän. Appiukko kaatui älähtäen, Nieminen löi uudestaan ja appiukko vaiken. Nieminen otti kassistaan rullan ilmastointiteippiä, sitoi sillä appiukon ranteet ja nilkat yhteen ja teippasi vielä suunkin umpeen. Yritin estellä kaikkein kovakouraisimpia otteita, appiukko oli sentään mukava ja leppoisa vanha herra ja sitä paitsi samanlainen uhri kuin mekin, mutta Nieminen ei tuntenut sääliä.

"Hänet on pakko vaientaa. Jos hän kutsuu naiset tänne, meille käy huonosti."

Epäilin, että naiset olivat jo huomanneet jonkin olevan pielessä, sillä appiukko oli luultavasti kuullut aiheuttamamme äänet ja sama meteli oli varmasti kantautunut myös anopin korviin. Nieminen hyssytti minut hiljaiseksi, tunnusteli appiukon takkia ja kaivoi povitaskusta litteän muovisen konjakkipullon. Hän näytti sitä minulle ja virnisti. Ilme näytti

taskulampun valossa häiritsevän aave-maiselta.

"Yömyssylle hän vain oli tulossa", Nieminen sanoi. "Tiedän hänen joskus harrastavan sellaista salaa Arjalta, olen tarkkaillut talojanne jo jonkin aikaa."

Hän laitto pullon syrjään ja jatkoi lat-tian tutkimista.

"No niin, jossain täällä... Ahaa!"

Hän laskeutui polvilleen, pyyhki pölyä ja sahanpurua syrjään, ja nyt minäkin erotin lattiassa luukun rajat. Nieminen työnsi sorkkaraudan talttapään reu-nan alle ja väänsi, ja kun minäkin tulin avuksi, saimme luukun auki. Kasvoil-lemme löyhähti ummehtunutta ilmaa, ja erotin hämärästi portaat, jotka laskeu-tuivat pimeyteen. Pimeydestä kuului epämääräistä muminaa, voihkinaa ja vaikerrusta, ja sydämeni alkoi äkkiä hakata. Vielä appiukkoa rusikoitaessa olin ollut epävarma tästä kaikesta, mutta nyt uskoin, että jokin todella oli kammot-tavalla tavalla pielessä. En olisi oikeastaan tahtonut tietää asiasta yhtään enempiä, mutta Nieminen viitto minua laskeutu-maan portaikkoon.

"Parasta että sinä menet edeltä", hän sa-noi, näytti tietä taskulampullaan ja ojensi minulle toisen lampun.

Laskeuduin varovasti portaita. Ne eivät jatkuneet kovin pitkälle, ja oletin, että talon alla oli maakellari, joka tosin oli juuri sen verran syvällä, ettei sitä voinut maanpinnalta katsoen havaita. Äänet voimistuivat kaiken aikaa, oli aivan kuin ne olisivat aistineet valon ja alkaneet huudella minulle. En kuitenkaan erotta-nut sanoja tai edes sitä, oliko äänien sävy uhkaava vai pelokas.

Viimein edessäni avautui suuri avoin tila. Äänet vinkuivat ja ulisivat ympärilläni, aistin rahisevaa liikettä ja

omituista metallista kalinaa, jonka läh-dettä en osannut edes kuvitella. Kaikkialla ympärilläni liikkui jotain, ja pakokauhu valtasi mieleni. Jos Nieminen ei olisi seissyt takanani, olisin kääntynyt kan-noillani, juossut takaisin yläkertaan ja jatkanut niin kauas kuin jalkani olisivat kantaneet. Nyt kuitenkin sain rohkeutta hänen läheisyydestään. En silti ollut aivan varma, tahdoinko nähdä mitä ympärilläni oli.

"Valaise seiniä", Nieminen sanoi.

Nielaisin, mutta mitä muutakaan olisin voinut kuin totella? Nostin taskulampun ääniä kohti, ja ensimmäisenä näin kirku-van, kyyristyneen ja julmasti irvistävän olennon, joka muistutti etäisesti ihmistä. Rääkäisin kauhusta, pudotin taskulam-pun ja yritin paeta, mutta Nieminen tart-tui minuun ja nosti lamppuni maasta.

"Ne pelkäävät sinua enemmän kuin sinä niitä", hän sanoi hiljaa. "Vaikka ne pääsisivätkin irti, ne eivät uskaltaisi tehdä sinulle mitään. Tai edes liikkuu."

Annoin hengitykseni tasaantua hetken ajan ja valaisin sitten seinustoja uud-estaan. Jokaiselle seinälle oli kahlittu lukuisia ihmisiä – luisevia, pitkähiuksisia, parrakkaita ja vaateenrääsyihin puet-tuja miehiä, jotka kiljuivat kauhusta ja nostivat käsiään valoon tottumattomien silmiensä suojaksi. Yritin puhua niille, mutta ne vain ulisivat enkä saanut niistä irti järjellistä sanaa.

"Ne ovat meidän edeltäjiämme", Niem-inen sanoi. "Kun käymme liian heikoiksi, meidät tuodaan tänne kellariin vararavin-noksi. Meitä pidetään pimeydessä vuosia, vuosikymmeniä, kunnes meistä tulee mielettömiä nahka- ja luusakkeja. Ja sit-tenkin naiset imevät meitä tyhjiin, eivätkä lopeta ennen kuin hajoamme tomuksi!"

Ymmärsin vasta nyt, että lattia oli

paksun tomukerroksen peitossa. Minua puistatti, ja tahdoin lähteä tästä kammotavasta paikasta mahdollisimman pian. Nieminen kuitenkin esti minua edelleen.

"Vielä yksi asia", hän sanoi, nosti lampuaan ja osoitti sillä huoneen nurkkaan. Käännyin katsomaan hänen osoittamaansa suuntaan ja kauhistuin, sillä näin seinästä roikkuvat tyhjät kahleet. Ne olivat minua varten!

Enempää en ehtinyt ajatella, sillä jokin iski minua raskaasti takaraivoon ja menehtin tajuntani.

Kun heräsin, minut oli kahlittu seinään. Päätäni jomotti ja silmissäni säkenöi, mutta näin sentään lampun valokeilan, joka hitaasti etääntyi portaita kohti. Aloin huutaa täyttää kurkkua, riuhdoin kahleitani ja rimpuilin, ja ympärilläni kohtalotoverini riehaantuivat reuhtomaan ja ulvomaan kilpaa kanssani. Valokeila pysähtyi, ja kuulin Niemisen puhuvan minulle.

"Olen pahoillani, minä todella olen... Mutta ne lupasivat minulle vapauden! Sinä olit vahva, olit alkanut epäillä ja ne pelkäsivät sinua, ja ne lupasivat vapauttaa minut jos houkuttelisin sinut ansaan. Kahleeni avattiin, mutta vain sillä ehdolla että toisin sinut omalle paikalleni!"

Hänen äänensä muuttui itkuiseksi, kun hän jatkoi:

"Sinä et ymmärrä! Elinvoimani oli melkein lopussa, tiesin kuolevani pian! Ja ne antoivat minulle takaisin pienen osan, sen verran että selviytyisin tehtävästäni. Sinä et voi ymmärtää..."

"Päästä minut irti!" huusin. "Me voimme yhdessä tehdä niistä selvää, tai ainakin päästä pakoon!"

Nieminen naurahti katkerasti.

"Kukaan ei voi kukistaa niitä, eikä kukaan voi paeta niiden vihaa. Niitä on kaikkialla, ja ne lisääntyvät..."

Portaista kuului askeleita, erotin lähestyvän valonkajon ja sen keskellä Hannan, Viljan ja sähkölyhtyä kantavan anopin. Lyhdyn valokeila tavoitti Niemisen, ja hän putosi polvilleen.

"Arja", hän puhutteli anoppia, "minä tein kuten käskit! Minä toin hänet! Anna sinä nyt minulle se minkä lupasit!"

Anoppi katsoi häntä, ja lempeille keski-ikäisen naisen kasvoille nousi niin pirullinen ilme, etten olisi koskaan osannut kuvitella sellaista. Yritin huutaa heille, huusin Hannaa nimeltä ja anelin, mutta naiset eivät kiinnittäneet minuun enää lainkaan huomiota. Anoppi antoi lyhdyn hetkeksi Hannalle, ojensi kätensä Niemisen leuan alle ja nosti hänet ylös.

"Arja... Sinä lupasit!" Nieminen jatkoi aneluaan. "Kaiken sen vuoksi mitä meillä kerran oli, vanhojen aikojen!"

"Ehkä minä todella annan sinulle vapauden, jota niin kovin kaipaat", anoppi sanoi, astui lähemmäs ja painoi huulensa Niemisen suulle. "Mutta sitä ennen, vanhojen aikojen tähden, vielä yksi suudelma..."

Niemiseltä pääsi tukahtunut parkaisu. Näytti aivan kuin hänen kasvonsa olisivat sulautuneet anopin kasvoihin, anoppi imi häntä sisäänsä ja hänen raajansa sätkivät holtittomasti. Seiniin kahlitut miehet kiljuivat kauhusta ja minä kiljuin heidän mukanaan. Niemisen keho kutistui ja kurtistui, painui kasaan ja oli pian pelkkää luuta ja nahkaa, ja anoppi vain imi ja imi, Nieminen räpisteli kuin lintu lentoon lähdessä ja luut kalisivat toisiaan vasten, kunnes äkkiä kuului äänekäs maiskahdus ja onnettoman miehen koko keho solahti

sisään anopin suuhun. Anoppi kakoi hetken posket pullollaan, päästi sitten kuuluvan röyhtäisyn ja valtava tomupilvi pelmahti hänen suustaan. Koko kam-mio oli täynnä tomua, se täytti silmäni ja nenäni ja suuni ja kykenin vain yskimään ja yökkäilemään. Kun tomu viimein laskeutui, näin kuinka sähkölyhdyn valonkajo katosi portaikkoon.

"Tulkaahan", kuulin vielä anopin sano-van ennen kuin luukku paukahti kiinni ja jäin pimeyteen. "Meillä on nuoremman tyttäreni häät järjestettävänä."

Elämäni vallitsi pimeys. Aluksi naiset kävivät luonani, istuivat yksi kerrallaan syliini ja pakottivat minut yhdyntään kanssaan, ja jokaisen kerran jälkeen tun-sin itseni entistä heikommaksi. Useimmin minuun kävi yhtymässä Vilja, joka tarvitsi paljon elinvoimaa tulevalle tyttärelleen. Iloa tai nautintoa mikään naisten tekemä ei minulle tuottanut, ei edes silloin kun Hanna joskus tuli yksin luokseni ja viipyi sylissäni pitempään kuin toiset, sillä nyt tunsin liian selvästi elinvoimani vuotavan tyhjiin.

Ajan myötä vierailut harvenivat ja sitten loppuivat kokonaan. Luultavasti tilalleni oli jo löydetty uusi mies, suvun naisten viehätysvoimaa ei voinut vastustaa. Kehoni oli kuihtunut, voima paennut jäsenistä-ni ja järkeni valo himmennyt, ja kykenin enää vain vaikeroimaan kohtalotoverieni tavoin. Joskus sain suustani muutaman sanan, jotka yritin tuskaisesti huutaa

toisille, mutta he eivät koskaan vastanneet ja lakkasin lopulta yrittämästä. Olin yksin ja odotin vain väistämätöntä loppuani, joka tulisi ennemmin tai myöhemmin.

Aika menetti pimeydessä merki-tyksensä. Oli saattanut kuluja päiviä, kuukausia tai vuosia, tiesin näiden kam-mottavien naisten kaiken aikaa lisäävän valtaansa ja saalistavan yhä uusia uhreja, ja tunsin voimatonta kauhua. Miten usein he lumoaisivat uuden miehen? Minun aikanani, reilun vuoden sisällä, Viljalla oli ollut jo kaksi miestä, Jaakko ja Lauri. Kuinka monta pahvilaatik-koa askarteluhuoneessamme oli ollut? Montako tytärtä anoppini sisaruksilla oli, ja entä heidän vanhempiensa sisarukset ja näiden jälkeläiset toisessa ja kolman-nessa polvessa? Moniko tyttäristä odotti lasta tai oli jo synnyttänyt omansa, tietysti uuden tyttären? Kuinka kauan kestäisi, ennen kuin kaikki maailman miehet olisivat kahlittuina kellareissa tai tomuna niiden lattialla?

Minut piti järjissäni vain yksi ajatus. En haaveillut maailman pelastamisesta, kohtalotoverieni vapauttamisesta tai kostosta, mutta onnettoman kohtalon kokenut Henrik Nieminen oli jättänyt minulle pienen toivonkipinän.

Jonakin päivänä tulisi taas mies, joka kykenisi vastustamaan naisten lumousta. Kenties anoppi silloin tulisi luokseni tarjoamaan minulle sopimusta ja irrot-taisi kahleeni, ja ennen kuolemaani saisin hetken maistaa vapautta.

ESPOON SCIENCE FICTION- JA FANTASIASEURA

www.esc-ape.net

Espoon scifi- ja fantasiaharrastajat kokoontuvat joka kuukauden viimeisenä maanantaina Leppävaarassa ravintola Harakanpesässä (Leipurinkuja 2) kello 18:00 alkaen. Kokoontumiset ovat avoimia kaikille scifistä ja fantasiasta kiinnostuneille, asuinpaikasta ja harrastuksen tasosta riippumatta.

Espoo science fiction and fantasy association meets every last Monday of the month at restaurant Harakanpesä in Leppävaara (Leipurinkuja 2) at 18:00. Meetings are open to everyone, you can join even if you are not a member.

Tässä numerossa muistellaan Star Trekin saapumista Suomeen, pohditaan, mikä määrittää Afrikkalaisen spekulatiivisen fiktion ja matkataan villiin länteen, jäätyneisiin valtakuntiin, avioliiton satamaan ja kirjoituskilpailun tuoksinaan

